

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Study design/
Zaplanowanie badań
B. Data collection/
Zebranie danych
C. Statistical analysis/
Analiza statystyczna
D. Data interpretation/
Interpretacja danych/
E. Manuscript preparation/
Przygotowanie tekstu
F. Literature search/
Opracowanie
piśmiennictwa
G. Funds collection/
Pozyskanie funduszy

ORIGINAL ARTICLE

JEL code: Q1, Q14, Q18, P14

Submitted:
April 2023

Accepted:
April 2023

Tables: 10
Figures: 4
References: 13

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: Q1, Q14, Q18,
P14

Zgłoszony:
kwiecień 2023

Zaakceptowany:
kwiecień 2023

Tabele: 10
Rysunki: 4
Literatura: 13

LOAN UTILISATION AND REPAYMENT BEHAVIOUR: EVIDENCE
FROM FARMERS OF HARYANA

ZACHOWANIA W ZAKRESIE WYKORZYSTANIA I SPŁATY POŻYCZEK:
NA PRZYKŁADZIE ROLNIKÓW ZE STANU HARIANA

Babloo Jakhar^{1(A,B,C,D,E,F)}, Rohtas Kait^{3(A,C,E,F)}, Vijay Kumar^{2(A,C,E,F)}

¹Department of Economics, Central University of Rajasthan, India

¹Wydział Ekonomii, Centralny Uniwersytet Radżastanu, Indie

²Department of Economics, Chaudhary Ranbir Singh University, Jind, Haryana,
India

²Zakład Ekonomii, Uniwersytet im. Chaudhary Ranbir Singh w Jind, Haryana,
Indie

³Department of Economics, Chaudhary Devi Lal University, Sirsa, India

³Wydział Ekonomii, Uniwersytet Chaudhary Devi Lal, Sirsa, Indie

Citation:

Jakhar, B., Kait, R., Kumar, V. (2023). Loan utilisation and repayment behaviour: evidence from farmers of Haryana / Zachowania w zakresie wykorzystania i spłaty pożyczek: na przykładzie rolników ze stanu Haryana. *Economic and Regional Studies*, 16(2), 286-316. <https://doi.org/10.2478/ers-2023-0019>

Guest Editor Dr. Katalin Liptak, PhD, Faculty of Economics, University of Miskolc, Hungary

Abstract

Subject and purpose of work: The present paper assesses the loan utilisation and repayment behaviour of loanee or indebted farmers in Haryana, India.

Materials and methods: The study was conducted in Haryana state. The study is based on primary data that have been collected through schedules from a sample of 600 indebted farmers. Proportionate sampling was employed. Further, a percentage is used for data analysis.

Results: The study found that about half of the loan amount was utilised by farmers in non-productive activities that directly stimulate the debt burden on them, because this type of expenditure did not contribute to the earnings of farmers. Further, around two-fifth of the farmers were regularly repaying their loans, one fifth were defaulters and remaining two-fifth were paying their loan irregularly. Overall, Farmers' repayment behaviour is not satisfactory.

Conclusions: The non-productive usage of the loan amount is one of the main causes of their indebtedness. Reducing such expenditure is one of the main challenges for farmers without generating other sources of income.

Keywords: indebtedness, loan utilisation, farmers, repayment behaviour

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: W niniejszej pracy oceniono sposób wykorzystania i spłaty pożyczek przez pożyczkobiorców lub zadłużonych rolników w stanie Haryana w Indiach.

Materiał i metody: Badanie przeprowadzono w stanie Haryana. Badanie opiera się na danych pierwotnych, które zebrano według harmonogramu w próbie 600 zadłużonych rolników. Zastosowano dobór proporcjonalny. Ponadto do analizy danych zastosowano wartości procentowe.

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: Babloo Jakhar, PhD (ORCID 0000-0003-3885-6421), (Babloojakhar1993@gmail.com), Department of Economics, Central University of Rajasthan, Central University of Rajasthan, NH-08 Bandar Sindri, Kishangarh, Ajmer, Rajasthan, India; phone: +919518147463; Rohtas Kait, PhD (ORCID: 0000-0001-9901-4610), (rohtaskait@gmail.com), Department of Economics, Chaudhary Devi Lal University, Sirsa, Barnala Road, 125055, Sirsa, India; Vijay Kumar, PhD (vijaykumar@crsu.ac.in), Department of Economics, Chaudhary Ranbir Singh University, Jind, Haryana, Gohana Bypass Road Rohtak Bypass Rd, Jind, Haryana 126102, India.

Journal included in: AgEcon Search; AGRO; Arianta; Baidu Scholar; BazEkon; Cabell's Journalytics; CNKI Scholar (China National Knowledge Infrastructure); CNPIEC - cnpLINKer; Dimensions; EBSCO; ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences); ExLibris; Google Scholar; Index Copernicus; J-Gate; JournalTOCs; KESLI-NDSL (Korean National Discovery for Science Leaders); MyScienceWork; Naver Academic; Naviga (Softweco); Polish Ministry of Science and Higher Education; QOAM (Quality Open Access Market); ReadCube; SCILIT; Semantic Scholar; TDNet; Ulrich's Periodicals Directory/ulrichsweb WanFangData; WorldCat (OCLC); X-MOL

Copyright: © The Authors, 2023. **Publisher:** John Paul II University in Biała Podlaska, Poland.

Wyniki: Z badania wynika, że około połowa kwoty pożyczek została wykorzystana przez rolników na działalność niezwiązaną z produkcją, co bezpośrednio stymuluje ich zadłużenie, ponieważ tego typu wydatki nie przekładają się na dochody rolników. Ponadto około dwie piąte rolników regularnie spłacało swoje pożyczki, jedna piąta nie spłacała swoich zobowiązań, a pozostałe dwie piąte spłacało je nieregularnie. Ogólnie zachowanie rolników w zakresie spłaty nie jest zadowalające.

Wnioski: Niezwiązane z produkcją wykorzystanie kwoty pożyczki jest jedną z głównych przyczyn zadłużenia rolników. Ograniczenie takich wydatków jest jednym z głównych wyzwań dla rolników, jeśli nie mogą oni generować innych źródeł dochodu.

Słowa kluczowe: zadłużenie, wykorzystanie kredytu, rolnicy, zachowania związane ze spłatą

Introduction

Literature shows that farmers were trapped into the debt spiral, because farmers depend on the market for basic needs, and there is a huge gap between income and expenditures. Although expenditure has been increasing continuously, there is not enough improvement in earnings, so farmers have to get a loan to meet their basic needs. The problem of indebtedness has arisen because of the failure to pay their instalments within a stipulated period. Due to non-productive usage of the loan amount they failed to repay their loan, because this kind of expenditure contributes nothing to the earnings of farmers. Ultimately, they are trapped into the vicious circle of indebtedness, hence, their repayment behaviour is disturbed and they either become defaulters or have started to repay the instalments irregularly. The practice of rescheduling the existing loan also occurs due to the non-productive usage of loan amounts (there were many other causes, but one of the main causes is non-productive usage). To repay their existing loan, they incurred a new loan with a higher amount. Consequently, debt burden has been increasing year after year and ultimately, they are trapped into a vicious circle of indebtedness. Further, credit structure plays a vital role in agricultural development and changing agrarian relations. The credit structure is not well developed in India, farmers still depend on non-institutional sources to meet their credit needs. Around one third of the loan amount is still incurred from non-institutional sources in Haryana state (Jakhar et al. 2021; 2022). Haryana is an agriculture domain state in India, and more than 50% of the population of this state is directly engaged in farming activities. Farmers have been suffering with the problem of indebtedness.

Material and methods¹

The study was carried out in Haryana state, India. The state is located in the north-western quadrant of India and adjacent to the nation's capital, Delhi. It has an area of 44,212 km² - covering 1.34% of

¹ Results presented in this section are a follow-up of the research published by Jakhar et al. (2022a; 2022b; 2022c) and Jakhar and Kait (2021).

Wstęp

Z literatury wynika, że rolnicy wpadają w spiralę zadłużenia, ponieważ są oni uzależnieni od rynku w zakresie podstawowych potrzeb, a między dochodami a wydatkami istnieje ogromna przepaść. Pomimo stałego wzrostu wydatków, brak jest wystarczającej poprawy zarobków, zatem rolnicy muszą starać się o kredyty na zaspokojenie swoich podstawowych potrzeb. Problem zadłużenia powstaje z powodu niespłacania rat w wyznaczonym terminie. Z powodu niezwiązanego z produkcją wykorzystania kwoty kredytu nie spłacają oni pożyczki, ponieważ tego rodzaju nakłady nie wnoszą nic do dochodów rolników. Ostatecznie wpadają oni w błędne koło zadłużenia, przez co ich zachowania związane ze spłatą zmieniają się i albo stają się niewypłacalni albo zaczynają spłacać raty nieregularnie. Praktyka zmiany harmonogramu spłaty istniejącego kredytu ma również związek z niezwiązanym z produkcją wykorzystaniem kwot pożyczki (istnieje wiele innych przyczyn, ale jedną z głównych jest wykorzystanie niezwiązanego z produkcją). Aby spłacić dotychczasową pożyczkę, rolnicy zaciągają nową pożyczkę na wyższą kwotę. W rezultacie zadłużenie rośnie z roku na rok i ostatecznie wpadają oni w błędne koło zadłużenia. Ponadto struktura kredytu odgrywa istotną rolę w rozwoju rolnictwa i zmianie stosunków agrarnych. Struktura kredytowa w Indiach nie jest dobrze rozwinięta, rolnicy, aby zaspokoić swoje potrzeby w zakresie pożyczek, nadal są uzależnieni od źródeł pozainstytucjonalnych. Około jedna trzecia kwot pożyczek w stanie Haryana jest nadal zaciągana ze źródeł pozainstytucjonalnych (Jakhar i in., 2021; 2022). Haryana jest stanem w Indiach opartym na rolnictwie, a ponad 50% ludności tego stanu jest bezpośrednio zaangażowana w działalność rolniczą. Mieszkający tam rolnicy borykają się z problemem zadłużenia.

Materiał i metody¹

Badanie przeprowadzono w stanie Haryana w Indiach. Stan ten znajduje się w północno-zachodniej części Indii i sąsiaduje ze stolicą kraju, Delhi. Zajmuje powierzchnię 44 212 km² – co stanowi 1,34%

¹ Wyniki przedstawione w tej części są kontynuacją badań opublikowanych przez Jakhar i in. (2022a; 2022b; 2022c) oraz Jakhar and Kait (2021).

the country's total area. The state has 22 districts. As per the census of 2011, its total population is 25.351 million, out of which 13.495 million were male, and 11.856 million were female. Out of the state's total population, 16.509 million (65.12%) live in rural areas and 8.842 million (34.88%) in urban areas. Out of total land, 80.3% is used for agricultural purposes (GoH, 2020; 2021).

The state has been divided into three agricultural zones based on ecology and cropping patterns. The first zone represents the wet area of the state, and wheat, rice and sugarcane are the major crops of this zone. The second zone represents the semi-wet & semi-dry area of the state, and wheat, rice and cotton are the main crops of this zone. The third zone represents the dry area of the state, with wheat, mustard and pearl millet being the main crops in this zone (GoH, 2013).

In our study, three districts were selected from each zone based on these main crops. Thus, a total of nine districts were selected. In addition, two hundred respondents were selected from each of the zones. Thus, six hundred respondents were included in the study to best represent the situation. For the selection of respondents, the proportionate sampling technique was used. The results of the study were based on primary data. The fieldwork was organised by the authors. During the fieldwork, objectivity was paramount for the authors. The respondents of this study are only those farmers whose income is 80% based on farming activities. They do not have any side business or part-time jobs. Primary data were collected in the first quarter of 2021.

Results and Discussion

The section is further divided into four sub-sections: utilisation level and pattern of debt, repayment pattern of debt, mode of repayment and reschedule behaviour of loanee farmers. Initially, aggregate analysis has been shown, and after that, we dealt with zone-wise analysis. Detailed results are depicted here as follows:

Utilisation Level and Pattern of Debt by Farmers in Haryana

The utilisation level and pattern of debt show the amount of loan or debt incurred by farmers and ultimately the type of activities it is used for. Category-wise utilisation levels and pattern of debt by farmers is depicted in Table 1. It shows that (among the sampled farmers) out of the total loan amount incurred by farmers, 49.35% of the debt was used

całkowitej powierzchni kraju. Stan dzieli się na 22 dystrykty. Według spisu powszechnego z 2011 roku, jego całkowita populacja wynosi 25,351 mln, z czego 13,495 mln stanowią mężczyźni, a 11,856 mln stanowią kobiety. Z całkowitej liczby ludności stanu 16,509 mln (65,12%) mieszka w obszarach wiejskich, a 8,842 mln (34,88%) w obszarach miejskich. Z całkowitej liczby gruntów 80,3% jest wykorzystywanych do celów rolniczych (GoH, 2020; 2021).

W oparciu o ekologię i wzorce upraw stan został podzielony na trzy strefy rolnicze. Pierwsza strefa reprezentuje wilgotny obszar stanu, a głównymi uprawami tej strefy są pszenica, ryż i trzcina cukrowa. Druga strefa reprezentuje półwilgotny i półsuchy obszar stanu, a głównymi uprawami tej strefy są pszenica, ryż i bawełna. Trzecia strefa reprezentuje suchy obszar stanu, a głównymi uprawami tej strefy są pszenica, gorczyca i rosplenica perłowa (GoH, 2013).

W naszym badaniu w oparciu o te główne uprawy wybrano trzy dystrykty z każdej strefy. Tym samym wybrano w sumie dziewięć dystryktów. Ponadto z każdej ze stref wybrano po dwustu respondentów. Zatem do badania włączono sześciuset respondentów, aby jak najlepiej odzwierciedlić sytuację. Do doboru respondentów zastosowano technikę doboru proporcjonalnego. Wyniki badania oparto na danych pierwotnych. Prace w terenie zorganizowali autorzy. Podczas badań terenowych autorzy stawiali na obiektywizm. Respondentami w niniejszym badaniu są tylko ci rolnicy, których dochód w 80% opiera się na działalności rolniczej. Nie prowadzą oni żadnej dodatkowej działalności ani nie pracują w niepełnym wymiarze godzin. Dane pierwotne zostały zebrane w pierwszym kwartale 2021 roku.

Wyniki i dyskusja

Rozdział podzielono następnie na cztery podrozdziały: poziom wykorzystania i schemat zadłużenia, schemat spłaty zadłużenia, sposób spłaty i zmiana harmonogramu zachowań pożyczkobiorców. Początkowo przedstawiliśmy analizę zbiorczą, a następnie zajęliśmy się analizą strefową. Szczegółowe wyniki przedstawiono tutaj w następujący sposób:

Poziom wykorzystania i schemat zadłużenia rolników ze stanu Haryana

Poziom wykorzystania i schemat zadłużenia pokazują kwotę pożyczki lub długu zaciągniętego przez rolników oraz rodzaj działalności, na jaki ostatecznie jest on wykorzystywany. Poziomy wykorzystania oraz schemat zadłużenia rolników w zależności od kategorii przedstawiono w Tabeli 1. Wynika z niej, że (wśród wylosowanych rolników) z całkowitej kwoty

for productive or income-generating activities. The remaining 50.65% of the loan amount was used for non-productive activities. Further, of the total loan amount that was used for productive usage, 15.93% was used for the purchase of inputs, machinery and milch animals (including expenditure on health of farmers and family members. A negligible amount of money was used for health issues), 9.16% was used to purchase seeds, pesticides and fertiliser, and 23.81% was used for land reforms, boreholes and the purchase of agricultural land, etc. On the other side, of the total loan amount used for non-productive usage, 12.31% of the debt was used for the purchase of consumer goods and house construction, 22.97% of the debt was used for marriage, social and religious ceremonies, and the remaining 15.37% of the debt was used for the repayment of old debt. While doing the field survey, the researcher observed or experienced that the expenditure on consumer goods and the construction of houses is essential to today's life. Farmers also have the right to live in a good house. In contrast, the expenditure on social and religious ceremonies is entirely wasted (because the amount of money is to be used for productive activities). In addition, death ceremonies are a social evil. Moreover, such types of unnecessary expenditures create the burden of debt. Hence, farmers need to discard such types of expenditures.

Furthermore, of the total loan amount incurred by marginal farmers, 7.22% of the debt was used for the purchase of inputs, machinery and milch animals, which was followed by the purchase of seeds, pesticides and fertilisers (17.47%), land reforms, borewell and purchase of agricultural land (2.51%), purchase of consumer goods and house construction (25.38%), marriage, social and religious ceremonies (27.35%) and repayment of old debt (20.07%). However, of the total loan amount on marginal farmers, only 27.20% of the debt was used in income-generating activities. The remaining 72.80% of the debt amount was used in non-productive activities.

On the contrary, in the case of small farmers, 32.88% of the debt amount was used for productive or income-generating activities. The remaining 67.12% was used for non-productive or non-income generating activities. In both the marginal and small farm-size categories of farmers, the largest share of the debt was used for marriage, social and religious ceremonies, and the repayment of old debt. Furthermore, in the case of medium and large farmers, 62.73 and 71.00% of the loan amount were used for productive usage, and the remaining 37.27 and 29.00% of the loan amount were used for non-productive usage, respectively. Thus, on behalf of utilisation level and pattern of debt; it is concluded that the larger the farm-size category by ownership of landholdings, the greater the share of the loan

zaciągniętego kredytu, 49,35% zadłużenia zostało wykorzystane na działalność produkcyjną lub dochodową. Pozostałe 50,65% kwoty pożyczki przeznaczono na działalność niezwiązaną z produkcją. Ponadto z całkowitej kwoty kredytu, która została wykorzystana na cele produkcyjne, 15,93% przeznaczono na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych (w tym wydatki na zdrowie rolników i członków rodzin. Na wydatki zdrowotne przeznaczono niewielką kwotę), 9,16% przeznaczono na zakup nasion, środków ochrony roślin i nawozów, a 23,81% na reformy rolne, odwierty, zakup gruntów rolnych itp. Z drugiej strony, z całej kwoty kredytu wykorzystanej na cele niezwiązane z produkcją, 12,31% zadłużenia przeznaczono na zakup dóbr konsumpcyjnych i budowę domu, 22,97% zadłużenia na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, a pozostałe 15,37% długu zostało wykorzystane na spłatę starego długu. Badacz podczas badania terenowego zauważył lub doświadczył, że wydatki na dobra konsumpcyjne i budowę domów są w obecnych czasach niezbędne do życia. Rolnicy również mają prawo do mieszkania w dobrych warunkach. Natomiast wydatki na uroczystości towarzyskie i religijne należy uznać za całkowicie zmarnowane (ponieważ ta suma pieniędzy powinna być przeznaczona na działalność produkcyjną). Ponadto uroczystości pogrzebowe mają negatywny wpływ na społeczeństwo. Co więcej, tego rodzaju niepotrzebne wydatki zwiększają ciężar zadłużenia. Dlatego rolnicy powinni zrezygnować z tego typu wydatków.

Ponadto z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez rolników z marginalnych gospodarstw, 7,22% zadłużenia przeznaczono na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych, następnie zakup nasion, pestycydów i nawozów (17,47%), reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych (2,51%), zakup dóbr konsumpcyjnych i budowę domów (25,38%), uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne (27,35%) oraz spłatę starego zadłużenia (20,07%). Jednak z całkowitej kwoty kredytu rolników z marginalnych gospodarstw tylko 27,20% zadłużenia zostało wykorzystane na działalność zarobkową. Pozostałe 72,80% kwoty długu przeznaczono na działalność niezwiązaną z produkcją.

Z kolei w przypadku rolników z małych gospodarstw, 32,88% kwoty zadłużenia przeznaczono na działalność produkcyjną lub zarobkową. Pozostałe 67,12% wykorzystano na działalność niezwiązaną z produkcją lub niezarobkową. Zarówno w kategorii rolników z marginalnych, jak i małych gospodarstw, największa część zadłużenia została wykorzystana na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne oraz spłatę starego zadłużenia. Ponadto w przypadku rolników ze średnich i dużych gospodarstw, na cele produkcyjne przeznaczono odpowiednio 62,73 i 71,00% kwoty kredytu, a na pozostałe cele odpowiednio

amount used for productive usage or the smaller the farm-size category by ownership of landholdings, the lower the share of the loan amount used for productive usage.

37,27 i 29,00% kwoty kredytu. Zatem w kwestii poziomu wykorzystania i schematu zadłużenia; można wyciągnąć wniosek, że im większe jest posiadane gospodarstwo rolne, tym większy jest udział kwoty kredytu przeznaczonej na cele produkcyjne lub im mniejsze jest posiadane gospodarstwo rolne, tym mniejszy jest udział kwoty kredytu wykorzystanej na cele produkcyjne.

Table 1. Category-wise utilisation level and pattern of debt by farmers in Haryana

Tabela 1. Poziom wykorzystania i schemat zadłużenia rolników w zależności od kategorii w stanie Haryana

(Amount of debt in rupees) / (Kwota zadłużenia w tysiącach rupii)

Sr. No. / Numer porządkowy	Utilisation of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu	Marginal farmers / Rolnicy z marginal- nych gospodarstw	Small farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	Semi- -medium farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	Medium farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	Large farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	All sampled farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem
Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne							
1.	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, maszyny i zwierzęta mleczne	3,617k (7.22)	5,876k (12.95)	22,170k (17.18)	20,150k (22.55)	2,100k (13.32)	53,913k (15.93)
2.	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	8,756k (17.47)	4,871k (10.74)	11,700k (9.06)	7,013k (7.15)	180k (1.14)	32,520k (9.61)
3.	Land reforms, borewell, purchase of agricultural Land etc. / Reformy rolne, odwierty, zakup gruntów rolnych itp.	1,258k (2.51)	4,170k (9.19)	31,861k (24.69)	34,357k (35.03)	8,916k (56.54)	80,562k (23.81)
Sub-total / Suma częściowa		13,631k (27.20)	14,917k (32.88)	65,731k (50.93)	61,520k (62.73)	11,196,000 (71.00)	16,6995,000 (49.35)
Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją							
4.	Consumer goods and house construction / Dobra konsumpcyjne i budownictwo mieszkańcowe	12,720k (25.38)	6,405k (14.11)	10,890k (8.44)	10,181k (10.38)	1,460k (9.26)	41,656k (12.31)
5.	Marriage, social and religious ceremonies / Uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne	13,704k (27.35)	11,900k (26.23)	31,700k (24.56)	18,413k (18.78)	2,012k (12.76)	77,729k (22.97)
6.	Redemption of old debt / Spłata starego długu	10,057k (20.07)	12,150k (26.78)	20,739k (16.07)	7,950k (8.11)	1,100k (6.98)	51,996k (15.37)
Sub-total / Suma częściowa		36,481k (72.80)	30,455k (67.12)	63,329k (49.07)	36,544k (37.27)	4,572k (29.00)	171,381k (50.65)
Total / Ogółem		50,112k (100.00)	45,372k (100.00)	129,060k (100.00)	98,064k (100.00)	15,768k (100.00)	338,376k (100.00)

Source: Jakhar et al. (2022c).

Źródło: Jakhar i in. (2022c).

Note: Figures in parentheses represent percentages

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe

Jakhar and Kait (2021) stated that the percentage of debt incurred for productive purposes was 67.03%, and for non-productive purposes was 32.97% in Haryana. But the present paper focused on loan utilisation, that is, about the usage of the loan amount of 49.35% that was used for productive and the 50.65% for non-productive activities. Hence, 17.68% of debt was diverted from productive to non-productive. On the other hand, the percentage of debt used for productive purposes was 49.35%, and for non-productive purposes was 50.65%, as depicted in Table 1. Overall, 18% of the loan amount was incurred for productive purposes but ultimately used for non-productive usage or activities. However, the smaller the farm-size category by ownership of landholdings, the greater the gap between the loan amount incurred for productive purposes but ultimately used for non-productive usage or activities and vice-versa. The important thing is that of the total loan amount incurred by farmers, 15.37% of the debt was used for debt repayment. It depicts the severity of the problem of indebtedness.

Further, among the marginal and small farmers, of total loan amounts incurred from different sources, 20.07 and 26.78% of the loan were used to repay their old debt, respectively. Consequently, farmers are trapped in a spiral debt, and the extent of the debt has been increasing day by day.

A similar finding was mentioned by Namboodiri (2005). He analysed fifteen studies of south India. He reported that the productive credit (loans) from institutional sources was relatively low for marginal, small and medium farmers. But dependence on non-institutional sources for productive credit was relatively high among the marginal and small farmers. He also observed that the share of marginal and small farmers in institutional credit was relatively low compared to medium and large farmers. In their study, Sidhu and Gill (2006) found that about 65.9% of the loan was used for productive purposes and the rest, 34.1%, for non-productive purposes at all levels in India. In the case of Haryana, 69% of the loan was used for productive purposes and the rest, 31%, for non-productive purposes. Their studies also supported the findings of the present study.

The zone and category-wise utilisation levels and debt patterns of farmers are depicted in Table 2. It shows that (within zone-I) of the total loan amount incurred by farmers, 49.07% of the loan amount was used for productive usage, and the remaining 50.93% was used for non-productive usage. Further, of the total loan amount incurred by marginal, small, semi-medium, medium and large farmers, the debt used for productive usage was 24.24, 29.37, 54.38, 61.67 and 70.57%, respectively.

On the other side, the remaining percentage of the loan amount was used for non-productive usage.

Jakhar i Kait (2021) stwierdzili, że w stanie Haryana odsetek zadłużenia zaciągniętego na cele produkcyjne wyniósł 67,03%, a na cele niezwiązane z produkcją 32,97%. Jednak niniejsza praca skupia się na wykorzystaniu kredytu, czyli wykorzystaniu kwoty kredytu, której 49,35% zostało przeznaczone na działalność produkcyjną, a 50,65% na działalność niezwiązaną z produkcją. W związku z tym 17,68% długu zostało przekierowane z wykorzystania produkcyjnego na wykorzystanie niezwiązane z produkcją. Z drugiej strony odsetek zadłużenia wykorzystywanego na cele produkcyjne wyniósł 49,35%, a na cele niezwiązane z produkcją 50,65%, co przedstawia tabela 1. Ogółem 18% kwoty pożyczki zostało zaciągnięte na cele produkcyjne, ale ostatecznie wykorzystane do celów lub działalności niezwiązanych z produkcją. Jednak im mniejsza kategoria wielkości gospodarstwa pod względem własności gruntów, tym większa różnica między kwotą kredytu zaciągniętą na cele produkcyjne, a ostatecznie wykorzystaną na cele lub działalność niezwiązaną z produkcją i odwrotnie. Co ważne, z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez rolników 15,37% zadłużenia zostało przeznaczone na spłatę zadłużenia. Obrazuje to powagę problemu zadłużenia.

Ponadto, wśród rolników z marginalnych i małych gospodarstw, z sumy kredytów zaciągniętych z różnych źródeł odpowiednio 20,07% i 26,78% kredytu zostało wykorzystane na spłatę starego zadłużenia. W rezultacie rolnicy wpadają w pułapkę spirali zadłużenia, a skala zadłużenia rośnie z dnia na dzień.

O podobnych wynikach wspominał Namboodiri (2005). Przeanalizował on piętnaście badań przeprowadzonych w południowych Indiach. Poinformował on, że kredyty (pożyczki) na cele produkcyjne ze źródeł instytucjonalnych dla rolników z gospodarstw marginalnych, małych i średnich były stosunkowo niskie. Jednak wśród rolników z marginalnych i małych gospodarstw zależność od nieinstytucjonalnych źródeł kredytu produkcyjnego była stosunkowo wysoka. Zauważył on również, że udział rolników z marginalnych i małych gospodarstw w kredytach instytucjonalnych był relatywnie niski w porównaniu z rolnikami z gospodarstw średnich i dużych. W swoim badaniu Sidhu i Gill (2006) stwierdzili, że na wszystkich poziomach w Indiach około 65,9% pożyczek wykorzystano na cele produkcyjne, a resztę, 34,1%, na cele niezwiązane z produkcją. W przypadku stanu Haryana 69% pożyczek wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 31% na cele niezwiązane z produkcją. Ich badania również potwierdziły wyniki niniejszego badania.

Poziomy wykorzystania oraz schematy zadłużenia rolników w zależności od strefy i kategorii przedstawiono w Tabeli 2. Wynika z niej, że (w strefie I) z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez rolników 49,07% kwoty kredytu wykorzystano na cele

About 75.76% of marginal farmers acquired loans for non-productive usage, followed by small farmers (70.63%), semi-medium farmers (45.62%), medium farmers (38.33%) and large farmers (29.43%). In the case of marginal and small farmers, the highest percentage of the debt was used to purchase consumer goods and house construction and repayment of old debt, respectively.

Further, in the case of medium and large farmers, the highest percentage of the debt was used for land reforms, boreholes and the purchase of milch animals. Within zone-II, of the total loan amount incurred by (all sampled) farmers, 47.24% of the loan amount was used for productive usage, and the remaining 52.76% was used for non-productive usage. Furthermore, of the total loan amount incurred by marginal, small, semi-medium, medium and large farmers, the debt used for productive usage was 25.87, 35.05, 41.65, 65.64 and 72.94%, respectively.

On the other side, the remaining percentage of the loan amount used for non-productive usage was 74.13% by marginal farmers. It is further followed by small farmers (64.95%), semi-medium farmers (58.35%), medium farmers (34.36%) and large farmers (27.06%). In the case of marginal and small farmers, the highest percentage of the debt was used for marriage and social and religious ceremonies. Further, in the case of medium and large farmers, the highest percentage of the debt (35.94% of loan amount by medium farmers and 60.03% of loan amount by large farmers) was used for land reforms, boreholes, and the purchase of milch animals.

Within zone-II, of the total loan amount incurred by (all sampled) farmers, 52.29% of the loan amount was used for productive usage, and the remaining 47.71% was used for non-productive usage. Further, of the total loan amount incurred by marginal, small, semi-medium, medium and large farmers, the debt used for productive usage was 33.37, 34.96, 57.53, 59.66 and 69.68%, respectively. On the other side, the remaining percentage of the loan amount was used for non-productive usage. About 66.63% of the debt amount was used for non-productive activities by marginal farmers, followed by small farmers (65.04%), semi-medium farmers (42.47%), medium farmers (40.34%) and large farmers (30.32%). Under marginal and small farm-size categories of farmers, the highest share of the debt was used for marriage and social and religious ceremonies. Further, under medium and large farm-size farmers, the highest percentage of the debt (35.32% of loan amount by medium farmers and 58.90% of loan amount by large farmers) was used for land reforms, borewell and purchase of milch animals.

produkcyjne, a pozostałe 50,93% na cele niezwiązane z produkcją. Ponadto z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez rolników z marginalnych, małych, półśrednich, średnich i dużych gospodarstw, dług wykorzystany do użytku na cele produkcyjne wyniósł odpowiednio 24,24, 29,37, 54,38, 61,67 i 70,57%.

Z drugiej strony pozostały procent kwoty pożyczki wykorzystano na cele niezwiązane z produkcją. Około 75,76% rolników z gospodarstw marginalnych zaciągnęło kredyty na cele niezwiązane z produkcją, na drugiej pozycji byli rolnicy z małych gospodarstw (70,63%), następnie rolnicy z półśrednich gospodarstw (45,62%), rolnicy ze średnich gospodarstw (38,33%) i rolnicy z dużych gospodarstw (29,43%). W przypadku rolników z marginalnych i małych gospodarstw, największy odsetek zadłużenia wykorzystano odpowiednio na zakup dóbr konsumpcyjnych i budowę domu oraz spłatę starego zadłużenia.

Ponadto w przypadku rolników ze średnich i dużych gospodarstw największy procent zadłużenia przeznaczono na reformy rolne, odwierty i zakup zwierząt mlecznych. W strefie II, z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez (wszystkich badanych) rolników 47,24% kwoty kredytu wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 52,76% na cele niezwiązane z produkcją. Ponadto z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez rolników z marginalnych, małych, półśrednich, średnich i dużych gospodarstw, dług wykorzystany do użytku na cele produkcyjne wyniósł odpowiednio 25,87, 35,05, 41,65, 65,64 i 72,94%.

Z drugiej strony pozostały procent kwoty pożyczki wykorzystany na cele niezwiązane z produkcją w przypadku rolników z marginalnych gospodarstw wyniósł 74,13%. Na kolejnych miejscach znajdują się rolnicy z małych gospodarstw (64,95%), rolnicy z półśrednich gospodarstw (58,35%), rolnicy ze średnich gospodarstw (34,36%) oraz rolnicy z dużych gospodarstw (27,06%). W przypadku rolników z marginalnych i małych gospodarstw, największy odsetek zadłużenia wykorzystano na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne. Ponadto w przypadku rolników ze średnich i dużych gospodarstw największy procent zadłużenia (35,94% kwoty kredytu w przypadku rolników ze średnich i 60,03% kwoty kredytu w przypadku rolników z dużych gospodarstw) przeznaczono na reformy rolne, odwierty i zakup zwierząt mlecznych.

W strefie II, z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez (wszystkich badanych) rolników 52,29% kwoty kredytu wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 47,71% na cele niezwiązane z produkcją. Ponadto z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego przez rolników z marginalnych, małych, półśrednich, średnich i dużych gospodarstw, dług wykorzystany do użytku na cele produkcyjne wyniósł odpowiednio 33,37, 34,96, 57,53, 59,66 i 69,68%. Z drugiej strony pozostały procent kwoty pożyczki

wykorzystano na cele niezwiązane z produkcją. Rolnicy marginalni wykorzystali na działalność niezwiązaną z produkcją około 66,63% kwoty zadłużenia, na drugiej pozycji byli rolnicy z małych gospodarstw (65,04%), a następnie z półśrednich (42,47%), średnich (40,34%) i dużych gospodarstw (30,32%). W przypadku rolników z marginalnych i małych gospodarstw, największy odsetek zadłużenia wykorzystano na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne. Ponadto w przypadku rolników ze średnich i dużych gospodarstw największy procent zadłużenia (35,32% kwoty kredytu w przypadku rolników ze średnich i 58,90% kwoty kredytu w przypadku rolników z dużych gospodarstw) przeznaczono na reformy rolne, odwierty i zakup zwierząt mlecznych.

Table 2. Category and Zone-wise Utilisation Level and Pattern of Debt by Farmers in Haryana

Tabela 2. Poziom wykorzystania oraz schemat zadłużenia rolników w zależności od kategorii i strefy w stanie Haryana

(Amount of debt in rupees) / (Kwota zadłużenia w tysiącach rupii)

Zone / Strefa	Utilisation of Debt / Wykorzystanie długu	Marginal farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	Small farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	Semi-medium farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	Medium farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	Large farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	All sampled farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem
I	Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne						
	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, maszyny i zwierzęta mleczne	1,340 k (7.03)	2,270 k (13.25)	8,050 k (20.53)	8,050 k (21.06)	900 k (16.08)	20,610 k (17.29)
	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	3,025 k (15.87)	1,720 k (10.04)	4,200 k (10.71)	2,537 k (6.64)	180 k (3.22)	11,662 k (9.78)
	Land reforms, boreholes, purchase of agricultural land, etc. / Reformy rolne, odwierty, zakup gruntów rolnych itp.	255 k (1.34)	1,040 k (6.07)	9,070 k (23.14)	12,990 k (33.98)	2,870 k (51.28)	26,225 k (22.00)
	Sub-total / Suma częściowa	4,620,000 (24.24)	5,030,000 (29.37)	21,320,000 (54.38)	23,577,000 (61.67)	3,950,000 (70.57)	58,497,000 (49.07)
	Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją						
	Consumer goods and house construction / Dobra konsumpcyjne i budownictwo mieszkaniowe	5,230 k (27.45)	2,100 k (12.26)	3,820 k (9.74)	3,820 k (9.99)	860 k (15.37)	15,830 k (13.28)
	Marriage, social and religious ceremonies / Uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne	4,820 k (25.29)	4,085 k (23.85)	11,200 k (28.57)	7,755 k (20.28)	787 k (14.06)	28,647 k (24.03)
	Redemption of old debt / Spłata starego długu	4,386 k (23.02)	5,911 k (34.51)	2,864 k (7.31)	3,080 k (8.06)	0	16,241 k (13.62)
	Sub-total / Suma częściowa	14,436 k (75.76)	12,096 k (70.63)	17,884 k (45.62)	14,655 k (38.33)	1,647 k (29.43)	60,718 k (50.93)
	Total / Ogółem	19,056 k (100.00)	17,126 k (100.00)	39,204 k (100.00)	38,232 k (100.00)	5,597 k (100.00)	119,215 k (100.00)

Zone / Strefa	Utilisation of Debt / Wykorzystanie długu	Marginal farmers / Rolnicy z marginal- nych gospo- darstw	Small far- mers / Rolnicy z małych gospo- darstw	Semi- -medium farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	Medium farmers / Rolnicy ze średnich gospo- darstw	Large far- mers / Rolnicy z dużych gospo- darstw	All sampled farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem
II	Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne						
	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, ma- szyny i zwierzęta mleczne	1,237 k (6.86)	1,985 k (13.82)	7,280 k (15.87)	8,690 k (23.10)	630 k (12.91)	19,822 k (16.41)
	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	3,110 k (17.24)	1,810 k (12.60)	3,800 k (8.29)	2,480 k (6.59)	0	11,200 k (9.27)
	Land reforms, boreholes, purchase of agricultural land etc. / Reformy rolne, odwierty, zakup gruntów rolnych itp.	320 k (1.77)	1,240 k (8.63)	8,020 k (17.49)	13,520 k (35.94)	2,930 k (60.03)	26,030 k (21.55)
	Sub-total / Suma częściowa	4,667 k (25.87)	5,035 k (35.05)	19,100 k (41.65)	24,690 k (65.64)	3,560 k (72.94)	57,052 k (47.24)
	Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją						
	Consumer goods and ho- use construction / Dobra konsumpcyjne i bu- downictwo mieszkaniowe	4,280 k (23.73)	2,240 k (15.59)	3,650 k (7.96)	3,470 k (9.22)	600 k (12.29)	14,240 k (11.79)
	Marriage, social and reli- gious ceremonies / Uroczystości ślubne, towa- rzyskie i religijne	4,560 k (25.28)	3,870 k (26.94)	10,500 k (22.89)	6,337 k (16.85)	721 k (14.77)	25,988 k (21.52)
	Redemption of old debt / Spłata starego długu	4,531 k (25.12)	3,222 k (22.43)	12,613 k (27.50)	3,120 k (8.29)	0	23,486 k (19.45)
	Sub-total / Suma częściowa	13,371 k (74.13)	9,332 k (64.95)	26,763 k (58.35)	12,927 k (34.36)	1,321 k (27.06)	63,714 k (52.76)
Total / Ogółem	18,038 k (100.00)	14,367 k (100.00)	45,863 k (100.00)	37,617 k (100.00)	4,881 k (100.00)	120,766 k (100.00)	
III	Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne						
	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, ma- szyny i zwierzęta mleczne	1,040 k (7.99)	1,621 k (11.68)	6,840 k (15.55)	3,410 k (15.35)	570 k (10.78)	1,3481 k (13.70)
	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	2,621 k (20.13)	1,341 k (9.66)	3,700 k (8.41)	1,996 k (8.98)	0	9,658 k (9.82)
	Land reforms, boreholes, purchase of agricultural land etc. / Reformy rolne, odwierty, zakup gruntów rolnych itp.	683 k (5.25)	1,890 k (13.62)	14,771 k (33.58)	7,847 k (35.32)	3,116 k (58.90)	28,307 k (28.77)
	Sub-total / Suma częściowa	4,344 k (33.37)	4,852 k (34.96)	25,311 k (57.53)	13,253 k (59.66)	3,686 k (69.68)	51,446 k (52.29)

Zone / Strefa	Utilisation of Debt / Wykorzystanie długu	Marginal farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	Small farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	Semi-medium farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	Medium farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	Large farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	All sampled farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem
Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją							
	Consumer goods and house construction / Dobra konsumpcyjne i budownictwo mieszkaniowe	3,210 k (24.66)	2,065 k (14.88)	3,420 k (7.77)	2,891 k (13.01)	0	11,586 k (11.77)
	Marriage, social and religious ceremonies / Uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne	4,324 k (33.22)	3,945 k (28.42)	10,000 k (22.73)	4,321 k (19.45)	504 k (9.53)	23,094 k (23.47)
	Redemption of old debt / Spłata starego długu	1,140 k (8.76)	3,017 k (21.74)	5,262 k (11.96)	1,750 k (7.88)	1,100 k (20.79)	12,269 k (12.47)
	Sub-total / Suma częściowa	8,674 k (66.63)	9,027 k (65.04)	18,682 k (42.47)	8,962 k (40.34)	1,604 k (30.32)	46,949 k (47.71)
	Total / Ogółem	13,018 k (100.00)	13,879 k (100.00)	43,993 k (100.00)	22,215 k (100.00)	5,290 k (100.00)	98,395 k (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

Overall, half of the total loan debt was used for non-productive usage within all three zones of Haryana. However, within the marginal and small farm-size categories, (approximately) two-thirds of the loan amount was used for non-productive usage, which adds nothing to agricultural production. So, this kind of loan usage increases the debt burden (extent). Particularly, marginal and small farmers incur debt for productive purposes, but they ultimately utilise that loan amount to meet their domestic needs. Their agricultural production is too small because they have small landholdings by ownership. Thus, they have to get loans to meet the gap between their earnings and expenditures. Singh et al. (2014) conducted a study with a sample of 300 respondents randomly drawn from three different agro-climatic zones of Punjab. They reported that 57.35% of the credit was taken for productive purposes like purchasing farm inputs or machinery, and the rest 42.65% for non-productive purposes.

Consequently, they are trapped under spiral debt, and the severity of the problem of indebtedness increases day by day. Overall, the marginal and small size of landholdings is one of the leading causes of farmers' indebtedness. Semi-medium farmers are also trapped in this type of debt. In the case of medium and large farm-size categories, the main reason for their indebtedness is the demonstration effect. However, they are in a situation to clear their loans within the prescribed period. Therefore, the severity

Podsumowując, we wszystkich trzech strefach stanu Haryana, połowę całkowitego zadłużenia z tytułu pożyczek wykorzystano do użytku na cele niezwiązane z produkcją. Jednak w ramach kategorii gospodarstw marginalnych i małych (około) dwie trzecie kwoty kredytu wykorzystano na cele niezwiązane z produkcją, które nie wnoszą nic do produkcji rolnej. Zatem ten rodzaj wykorzystania kredytu zwiększa obciążenie długiem (jego wielkość). W szczególności rolnicy z marginalnych i małych gospodarstw zaciągają dług w celach produkcyjnych, ale ostatecznie wykorzystują tę kwotę pożyczki na zaspokojenie swoich potrzeb domowych. Ich produkcja rolna jest zbyt mała, ponieważ posiadają niewielką własność małe gospodarstwa. Muszą więc zaciągać pożyczki, aby wypełnić lukę między zarobkami a wydatkami. Singh i in. (2014) przeprowadzili badanie na próbie 300 respondentów losowo dobranych z trzech różnych stref rolno-klimatycznych Pendżabu. Podali oni, że 57,35% kredytów zostało zaciągniętych na cele produkcyjne, takie jak zakup środków lub maszyn do produkcji rolnej, a pozostałe 42,65% na cele niezwiązane z produkcją.

W rezultacie rolnicy wpadli w pułapkę spirali zadłużenia, a nasilenie problemu ich zadłużenia rośnie z dnia na dzień. Ogólnie rzecz biorąc, marginalny i mały rozmiar gospodarstw rolnych jest jedną z głównych przyczyn zadłużenia rolników. W pułapkę tego rodzaju długów wpadają również rolnicy z gospodarstw półśrednich. W przypadku kategorii rolników ze średnich i dużych gospodarstw główną

of this problem is mainly found under marginal, small, and semi-medium farm-size categories.

Source-wise utilisation levels and patterns of debt are depicted in Table 3. The table shows that commercial and co-operative banks/societies are the main sources of institutional loans. Besides the institutional sources, commission agents or arhtiyas, professional moneylenders, and relatives & friends are the main sources of non-institutional loans. Both types of sources play an active role in loan disbursement. Of the total loan amount incurred from commercial banks, 50.99% of the debt amount was used in productive activities and the remaining 49.01% for non-productive activities. Further, of the total 50.99% of loans used for productive usage, about 21.84% was used to purchase inputs, machinery and milch animals. About 25.09% of the loan amount was used for land reforms, boreholes and the purchase of agricultural land. The remaining 4.06% of the loan amount was used for seeds, pesticides and fertilisers. On the other side, of a total of 49.01% of the loan amount that was used in non-productive activities, 23.62% was used for marriage, social and religious ceremonies, 16.91% for repayment of old debt, and only 8.48% of loan amount for the purchase of consumer goods and house construction. Subsequently, half of the loan amount (incurred from commercial banks) was used in non-income generating activities.

On the other hand, in the loan amount incurred from co-operative banks/societies, 56.44% was used for productive usage or income-generating activities. The remaining 43.56% was used for non-productive usage. Further, of a total 56.44%, 18.40% of the amount was used for the purchase of inputs, machinery and milch animals, 23.80% of the loan share for seeds, pesticides and fertilisers, and 14.24% for land reforms, borewell and purchase of agricultural lands. Whereas out of 43.56% was used for non-productive activities, 20.88% was used for consumer goods, and house construction, 19.16% was used for marriage, social and religious ceremonies, and the remaining 3.52% of the debt was used to repay old debt. Among the non-institutional sources, of the total loan amount incurred from commission agents or arhtiyas, 58.63% of the debt was used for productive usage. The remaining 41.37% was for non-productive usage. In addition, out of 58.63% that was incurred from commission agents or arhtiyas, 37.51% of the debt amount was used for land reforms, borewell and purchase of agricultural land, 16.29% for seeds, pesticides and fertilisers, and only 4.83% was used for the purchase of inputs, machinery and milch animals. On the other side, out of 41.37% that was used for non-productive activities, 20.67% was used for marriage, social and religious ceremonies, 18.39% for consumer goods and house construction,

przyczyną ich zadłużenia jest efekt demonstracyjny. Są oni jednak w stanie spłacić swoje pożyczki w wyznaczonym terminie. W związku z tym nasilenie tego problemu występuje głównie w kategoriach wielkości gospodarstw marginalnych, małych i półśrednich.

Poziomy wykorzystania oraz schematy zadłużenia rolników w zależności od źródła przedstawiono w Tabeli 3. Z tabeli wynika, że głównymi źródłami kredytów instytucjonalnych są banki/towarzystwa komercyjne i spółdzielcze. Poza źródłami instytucjonalnymi głównymi źródłami pożyczek nieinstytucjonalnych są agenci komisowi lub pośrednicy, zawodowi pożyczkodawcy oraz krewni i przyjaciele. Oba rodzaje źródeł odgrywają aktywną rolę w uruchamianiu kredytu. Z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego z banków komercyjnych, 50,99% kwoty kredytu wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 49,01% na cele niezwiązane z produkcją. Ponadto, z ogółu 50,99% kredytów wykorzystanych na cele produkcyjne, około 21,84% wykorzystano na zakup środków do produkcji, maszyn oraz zwierząt mlecznych. Około 25,09% kwoty kredytu przeznaczono na reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych. Pozostałe 4,06% kwoty pożyczki przeznaczono na nasiona, pestycydy i nawozy. Z kolei z łącznej wielkości 49,01% kwoty kredytu wykorzystanej na działalność niezwiązaną z produkcją, 23,62% przeznaczono na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, 16,91% na spłatę starego zadłużenia, a tylko 8,48% kwoty kredytu na zakup towarów konsumpcyjnych i budowę domu. Ponadto połowę kwoty kredytu (zaciągniętego w bankach komercyjnych) wykorzystano na działalność niezarobkową.

Natomiast z kwoty kredytu zaciągniętej w bankach/towarzystwach spółdzielczych, 56,44% wykorzystano na cele produkcyjne lub na działalność zarobkową. Pozostałe 43,56% wykorzystano na działalność niezwiązaną z produkcją. Ponadto z łącznej wielkości 56,44%, 18,40% kwoty przeznaczono na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych, 23,80% kwoty kredytu na nasiona, środki ochrony roślin i nawozy, a 14,24% na reformę rolną, odwierty i zakup gruntów rolnych. Natomiast z 43,56%, które przeznaczono na działalność niezwiązaną z produkcją, 20,88% spożytkowano na dobra konsumpcyjne i budownictwo mieszkaniowe, 19,16% na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, a pozostałe 3,52% na spłatę starych długów. Wśród źródeł nieinstytucjonalnych, z całkowitej kwoty pożyczki zaciągniętej od agentów komisowych lub pośredników, 58,63% długu wykorzystano na cele produkcyjne. Pozostałe 41,37% wykorzystano na działalność niezwiązaną z produkcją. Ponadto z 58,63% zaciągniętych od agentów komisowych lub pośredników, 37,51% kwoty zadłużenia przeznaczono na reformę rolną, odwierty oraz zakup gruntów rolnych, 16,29% na nasiona, pestycydy i nawozy,

and the remaining 2.30% of the debt was used for repayment of old debt. On the other hand, of the loan amount incurred from professional moneylenders and relatives & friends, only 18.66 and 15.36% of the loan were used for productive usage, respectively. The remaining percentage of the debt incurred from professional money lenders (81.34%) and relatives & friends (84.64%) was used for non-productive usage.

Of the total loan amount incurred from professional moneylenders, 50.22% of the loan amount was used to repay old debt. About 26.77% of the debt was used in marriage, social and religious ceremonies, 4.35% for consumer goods and house construction, 10.38% for land reforms, borewell and the purchase of agricultural land, 7.06% for inputs, machinery and milch animals, and only 1.22% of debt was used for the purchase of seeds, pesticides and fertilisers. In the case of relatives & friends, 45.17% of the debt amount was used for marriage, social and religious ceremonies, 22.44% for the repayment of old debt, 17.03% for consumer goods and house construction, 8.46% for the purchase of inputs, machinery and milch animals, 4.66% for seeds, pesticides and insecticides, and the remaining 2.24% of the debt amount was used for land reforms, borewell and the purchase of agricultural land. Overall, (within the different sources of the loan) the highest percentage share debt used for non-productive activities was found to be sourced by relatives & friends and professional money lenders.

a tylko 4,83% na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych. Natomiast z 41,37%, które przeznaczono na działalność niezwiązaną z produkcją, 20,67% spożytkowano na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, 18,39% na dobra konsumpcyjne i budownictwo mieszkaniowe, a pozostałe 2,30% na spłatę starych długów. Z drugiej strony, z kwoty pożyczki zaciągniętej od zawodowych pożyczkodawców oraz krewnych i przyjaciół tylko odpowiednio 18,66 i 15,36% pożyczki zostało wykorzystane na cele produkcyjne. Pozostały procent długu zaciągniętego od zawodowych pożyczkodawców (81,34%) oraz krewnych i przyjaciół (84,64%) wykorzystano na cele niezwiązane z produkcją.

Z całkowitej kwoty pożyczki zaciągniętej od zawodowych pożyczkodawców 50,22% kwoty pożyczki wykorzystano na spłatę starego zadłużenia. Około 26,77% długu wykorzystano na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, 4,35% na dobra konsumpcyjne i budowę domów, 10,38% na reformę rolną, odwierty i zakup gruntów rolnych, 7,06% na środki do produkcji, maszyny i zwierzęta mleczne, a tylko 1,22% zadłużenia przeznaczono na zakup nasion, środków ochrony roślin i nawozów. W przypadku długu zaciągniętego od krewnych i znajomych, 45,17% kwoty zadłużenia przeznaczono na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, 22,44% na spłatę starego zadłużenia, 17,03% na dobra konsumpcyjne i budowę domu, 8,46% na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych, 4,66% na nasiona, pestycydy i insektycydy, a pozostałe 2,24% kwoty zadłużenia przeznaczono na reformy rolne, odwierty oraz zakup gruntów rolnych. Ogólnie rzecz biorąc (podsumowując wszystkie źródła pożyczek), stwierdzono, że największy udział procentowy długu wykorzystywanego do działalności niezwiązanej z produkcją pochodzi od krewnych i przyjaciół oraz zawodowych pożyczkodawców.

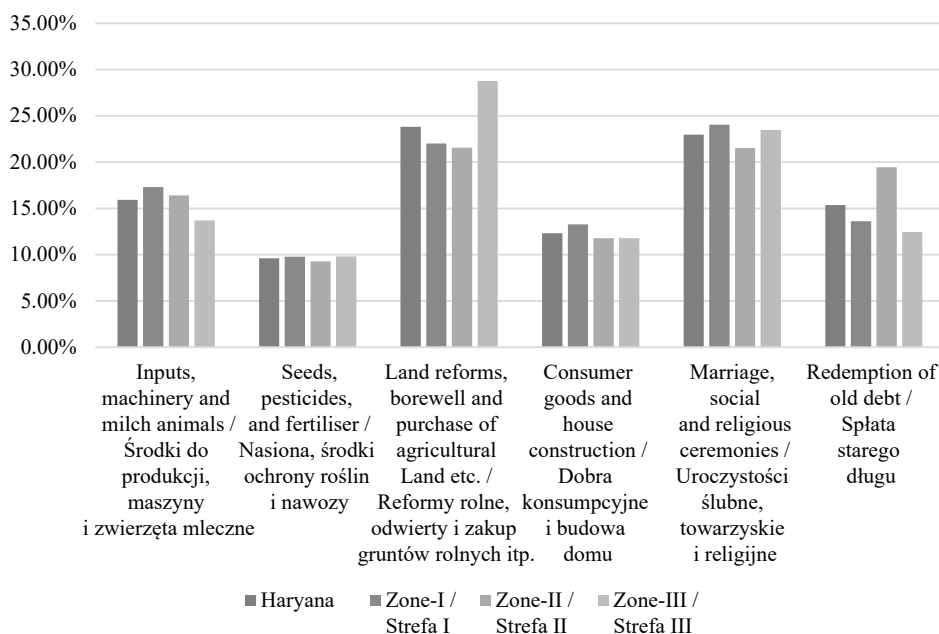


Figure 1. Percentage Share of Debt Used for Different Activities

Rysunek 1. Procentowy udział długu wykorzystanego na różne działania

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Thus, half of the loan amount was used for non-productive usage, which contributes nothing to the farmers' earnings. This kind of expenditure stimulates the burden of debt on farmers. The noticeable thing is that (out of the total loan amount), 15.37% was used to repay old debt. Commercial banks and professional moneylenders are the main sources from which farmers took loans to repay their old loans (in terms of absolute amount). It depicts the severity of the problem of indebtedness. Ultimately farmers are trapped in the spiral of debt. Generally, farmers have to incur debt to meet their needs because they have a small landholding size. However, increasing costs of agricultural inputs, crop failures, and the low prices of agricultural products stimulate farmers to meet their domestic needs by the amount of loans that were used for productive usage.

Sajjad et al. (2016) also supported the findings of this study. They conducted a primary data-based study in the Sangroor district of Punjab. In their study, about 48% of households used loans for productive activities like purchasing HYV seeds, fertilizers, pesticides, and repairs and maintenance of machinery. The rest, 52%, used the loan amount for non-productive activities like marriage, social ceremonies, health and consumption expenditure.

Zatem połowę kwoty kredytu wykorzystano na cele niezwiązane z produkcją, które nie wpłynęły w żaden sposób na zarobki rolników. Tego rodzaju wydatki stymulują zadłużenie rolników. Godne uwagi jest to, że (z całej kwoty kredytu) 15,37% przeznaczono na spłatę starego zadłużenia. Banki komercyjne i zawodowi pożyczkodawcy są głównymi źródłami, od których rolnicy zaciągali pożyczki na spłatę starych kredytów (w ujęciu bezwzględny). Obrazuje to powagę problemu zadłużenia. Ostatecznie rolnicy wpadają w spiralę zadłużenia. Ogólnie rzecz biorąc, rolnicy muszą zaciągać długi, aby zaspokajać swoje potrzeby, ponieważ mają niewielką powierzchnię gruntów. Jednak rosnące koszty środków do produkcji rolnej, nieurodzaje i niskie ceny produktów rolnych sprawiają, że rolnicy zaspokajają potrzeby gospodarstw domowych kwotą kredytów, które zaciągnęli na cele produkcyjne.

Sajjad i in. (2016) również potwierdzili wyniki niniejszego badania. Przeprowadzili oni badanie oparte na danych pierwotnych w dystrykcie Sangroor w Pendżabie. W ich badaniu około 48% gospodarstw domowych korzystało z kredytów na działalność produkcyjną, taką jak zakup nasion dających większe plony, nawozów, pestycydów oraz naprawa i konserwacja maszyn. Pozostałe gospodarstwa, 52%, wykorzystywały kwotę kredytu na cele niezwiązane z produkcją, takie jak uroczystości ślubne czy towarzyskie, zdrowie i wydatki konsumpcyjne.

Table 3. Source-wise Utilisation Level and Pattern of Debt by Farmers in Haryana**Tabela 3.** Poziom wykorzystania i schemat zadłużenia rolników ze stanu Haryana w zależności od źródła*(Amount of debt in rupees) / (Kwota zadłużenia w tysiącach rupii)*

Sr. No. / Numer porząd- kowy	Utilisation of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu	Institutional sources / Źródła instytucjonalne		Non-institutional sources / Źródła pozainstytucjonalne			Total / Ogółem
		Commercial banks / Banki komercyjne	Co-opera- tive banks/ societies / Banki/to- warzystwa spółdzielcze	Commission agents or arhtiyas / Agenci ko- misowi lub pośrednicy	Professio- nal money- lenders / Zawodowi pożyczko- dawcy	Relatives & friends / Krewni i przyjaciele	
Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne							
1.	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, maszyny i zwierzęta mleczne	36,921k (21.84)	10,546k (18.40)	3,356k (4.83)	2,600k (7.06)	490k (8.46)	53,913k (15.93)
2.	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	6,857k (4.06)	13,637k (23.80)	11,306k (16.29)	450k (1.22)	270k (4.66)	32,520k (9.61)
3.	Land reforms, bore- holes, purchase of agri- cultural land etc. / Reformy rolne, od- wierty, zakup gruntów rolnych itp.	42,412k (25.09)	8,157k (14.24)	26,038k (37.51)	3,825k (10.38)	130k (2.24)	80,562k (23.81)
Sub-total / Suma częściowa		86,190k (50.99)	32,340k (56.44)	40,700k (58.63)	6,875k (18.66)	890k (15.36)	166,995k (49.35)
Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją							
4.	Consumer goods and house construction / Dobra konsumpcyj- ne i budownictwo mieszkańciewe	14,336k (8.48)	11,966k (20.88)	12,767k (18.39)	1,600k (4.35)	987k (17.03)	41,656k (12.31)
5.	Marriage, social and religious ceremonies / Uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne	39,920k (23.62)	10,980k (19.16)	14,352k (20.67)	9,860k (26.77)	2,617k (45.17)	77,729k (22.97)
6.	Redemption of old debt / Spłata starego długu	28,580k (16.91)	2,016k (3.52)	1,600k (2.30)	18,500k (50.22)	1,300k (22.44)	51,996k (15.37)
Sub-total / Suma częściowa		82,836k (49.01)	24,962k (43.56)	28,719k (41.37)	29,960k (81.34)	4,904k (84.64)	171,381k (50.65)
Total / Ogółem		169,026k (100.00)	57,302k (100.00)	69,419k (100.00)	36,835k (100.00)	5,794k (100.00)	338,376k (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

The zone and source-wise utilisation levels and debt patterns are depicted in Table 4. The table shows that (within zone-I) of the total loan amount incurred from commercial banks, 48.35% was used for productive activities, and the remaining 51.65% was used for non-productive activities. Further, of the total loan amount incurred from commercial banks, 22.37% was used for the purchase of

Poziomy wykorzystania oraz schematy zadłużenia w zależności od strefy i źródła przedstawiono w Tabeli 4. Z tabeli wynika, że (w strefie I) z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego w bankach komercyjnych, 48,35% kwoty kredytu wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 51,65% na cele niezwiązane z produkcją. Ponadto z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego w bankach komercyjnych

inputs, machinery and milch animals, followed by 21.94% for land reforms, borewell and purchase of agricultural land, 12.13% for consumer goods and house construction, 25.83% for marriage, social and religious ceremonies, 13.69% for the repayment of old debt, and only 4.04% was used for the purchase of seeds, pesticides and insecticides. In the case of cooperative banks/societies, the total incurred loan amount of nearly 61.64% was used for productive activities, and the remaining 38.36% was used for non-productive activities. Commission agents or arhtiyas are the second-best sources of loans. In the case of commission agents or arhtiyas, 53.02% was used for productive activities and the remaining 46.48% for non-productive activities. Of the total loan amount incurred from professional money lenders, only 26.86% was used for productive activities, and the remaining 73.14% was used for non-productive activities. The loan amount incurred from relatives & friends is very low (2,253,000). However, out of this amount, 93.34% was used for non-productive activities, and only 6.66% was used for productive activities.

Commercial banks are the primary sources from which a large amount of debt was incurred, and nearly half of that amount was directly used in non-productive activities. Professional money lenders are the other source of the loan, and nearly three-quarters of the loan amount was used for non-productive activities, which is very high. Of the total loan amount, 60.99% was used only to repay old debt. Thus, besides the commercial banks, this is the primary source used to repay their loans by farmers. Within zone-II, the picture is not much different. Of the total loan amount incurred from commercial banks, 23.49% of the loan amount was used for the purchase of inputs, machinery and milch animals, 3.12% for the purchase of seeds, pesticides and insecticides, 20.45% for land reforms, borewell and the purchase of agricultural land, 6.79% for consumer goods and house construction, 21.03% for marriage, social and religious ceremonies, and 25.11% for the repayment of old debt. Of the total loan amount incurred from co-operative banks/societies, nearly 57.18% was used for productive activities, and the remaining 42.82% was used for non-productive activities. Out of the total loan amount incurred from commission agents or arhtiyas, 57.00% was used in income-generating activities and the rest, 43.00%, for non-income generating activities. On the other hand, in the case of professional money lenders, the total loan amount of 18.99 and 81.01% of the loan amount were used for productive and non-productive activities, respectively. Overall, the highest amount of debt was used for land reforms, boreholes and the purchase of agricultural land, besides marriage and social & religious ceremonies.

22,37% wykorzystano na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych, następnie 21,94% na reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych, 12,13% na dobra konsumpcyjne i budowę domów, 25,83% na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, 13,69% na spłatę starego zadłużenia, a tylko 4,04% przeznaczono na zakup nasion, pestycydów i insektycydów. W przypadku banków/towarzystw spółdzielczych łączną kwotę zaciągniętego kredytu w wysokości blisko 61,64% wykorzystano na działalność produkcyjną, a pozostałe 38,36% na działalność niezwiązaną z produkcją. Agenci komisowi lub pośrednicy są drugimi najlepszymi źródłami pożyczek. W przypadku agentów komisowych lub pośredników, 53,02% wykorzystano na działalność produkcyjną, a pozostałe 46,48% na działalność niezwiązaną z produkcją. Z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego u zawodowych pożyczkodawców, 26,86% wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 73,14% na cele niezwiązane z produkcją. Kwota pożyczki zaciągniętej od krewnych i przyjaciół jest bardzo niska (2 253 000). Jednak z tej kwoty 93,34% wykorzystano na działalność niezwiązaną z produkcją, a jedynie 6,66% na działalność produkcyjną.

Banki komercyjne są głównymi źródłami, z których zaciągnięto dużą kwotę zadłużenia, z czego prawie połowę wykorzystano bezpośrednio na działalność niezwiązaną z produkcją. Drugim źródłem pożyczek są zawodowi pożyczkodawcy, a prawie trzy czwarte kwoty pożyczek wykorzystano na działalność niezwiązaną z produkcją, co jest bardzo wysoką wartością. Z całkowitej kwoty kredytu 60,99% wykorzystano wyłącznie na spłatę starego zadłużenia. Jest to zatem obok banków komercyjnych główne źródło spłaty kredytów przez rolników. Obraz strefy II nie odbiega zbyt od przedstawionego powyżej. Z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego z banków komercyjnych, 23,49% zadłużenia przeznaczono na zakup środków do produkcji, maszyn i zwierząt mlecznych, 3,12% na zakup nasion, pestycydów i insektycydów, 20,45% na reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych, 6,79% na zakup dóbr konsumpcyjnych i budowę domów, 21,03% na uroczystości ślubne, towarzyskie i religijne, a 25,11% na spłatę starego zadłużenia. Z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego w bankach/towarzystwach spółdzielczych, 57,18% wykorzystano na cele produkcyjne, a pozostałe 42,82% na cele niezwiązane z produkcją. Z całkowitej kwoty pożyczki zaciągniętej od agentów komisowych lub pośredników, 57,00% wykorzystano na działalność generującą dochód, a pozostałość, 43,00%, na działalność niegenerującą dochodu. Natomiast w przypadku zawodowych pożyczkodawców na działalność produkcyjną i niezwiązaną z produkcją wykorzystano odpowiednio 26,86% kwoty pożyczki i 73,14% kwoty pożyczki. Ogólnie rzecz biorąc, największą kwotę zadłużenia, oprócz uroczystości

Within the zone-III, of the total loan amount incurred from commercial banks, 59.75% was used for productive activities and 40.25% for non-productive activities. Besides this, out of the total loan amount incurred from co-operative banks/societies, 50.40% was used for productive activities and 49.60% for non-productive activities. Further, of the total loan amount incurred from commission agents or arhtiyas, 69.70% of the debt was used for income-generating activities and only 30.30% was used for non-income generating activities. In the case of professional money lenders, of the total loan amount, only 12.54% was used for productive activities and the remaining 87.46% for non-productive activities.

ślubnych, towarzyskich i religijnych, wykorzystano na reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych.

W strefie III z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego w bankach komercyjnych, 59,75% wykorzystano na działalność produkcyjną, a 40,25% na działalność niezwiązaną z produkcją. Poza tym, z całkowitej kwoty kredytu zaciągniętego w bankach/towarzystwach spółdzielczych, 50,40% wykorzystano na działalność produkcyjną, a 49,60% na działalność niezwiązaną z produkcją. Ponadto, z całkowitej kwoty pożyczki zaciągniętej od agentów komisowych lub pośredników, 69,70% wykorzystano na działalność generującą dochód, a jedynie 30,00%, na działalność niegenerującą dochodu. W przypadku zawodowych pożyczkodawców z całej kwoty pożyczki tylko 12,54% przeznaczono na działalność produkcyjną, a pozostałe 87,46% na działalność niezwiązaną z produkcją.

Table 4. Source and Zone-wise Utilisation Levels and Pattern of Debt by Farmers in Haryana

Tabela 4. Poziom wykorzystania oraz schemat zadłużenia rolników w zależności od źródła i strefy w stanie Haryana

(Amount of debt in rupees.) / (Kwota zadłużenia w tysiącach rupii.)

Zone / Strefa	Utilisation of Debt / Wykorzystanie długu	Institutional Sources / Źródła instytucjonalne		Non-institutional Sources / Źródła pozainstytucjonalne			Total / Ogółem
		Commercial Banks / Banki komercyjne	Co-op. Banks/so- ciety. / Baki/to- warzystwa spółdzielcze	Commission Agents or Arhtiyas / Agenci ko- misowi lub pośrednicy	Profess. Moneylen- ders / Zawodowi pożyczko- dawcy	Relatives & Friends / Krewni i przyjaciele	
I	Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne						
	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, ma- szyny i zwierzęta mleczne	13,600k (22.37)	4,810k (24.55)	1,150k (4.27)	1,050k (10.91)	0	20,610k (17.29)
	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	2,457k (4.04)	4,630k (23.63)	4,250k (15.77)	175k (1.82)	150k (6.66)	11,662k (9.78)
	Land reforms, boreholes and purchase of agricultu- ral land etc. / Reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych itp.	13,338k (21.94)	2,637k (13.46)	8,890k (32.98)	1,360k (14.13)	0	26,225k (22.00)
	Sub-total / Suma częściowa	29,395k (48.35)	12,077k (61.64)	14,290k (53.02)	2,585k (26.86)	150k (6.66)	58,497k (49.07)
	Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją						
	Consumer goods and ho- use construction / Dobra konsumpcyjne i bu- downictwo mieszkaniowe	7,372k (12.13)	3,229k (16.48)	4,089k (15.17)	600k (6.23)	540k (23.97)	15,830k (13.28)
	Marriage, social and reli- gious ceremonies / Uroczystości ślubne, towa- rzyskie i religijne	15,705k (25.83)	3,486k (17.79)	7,874k (29.21)	569k (5.91)	1,013k (44.96)	28,647k (24.03)

Zone / Strefa	Utilisation of Debt / Wykorzystanie długu	Institutional Sources / Źródła instytucjonalne		Non-institutional Sources / Źródła pozainstytucjonalne			Total / Ogółem
		Commercial Banks / Banki komercyjne	Co-op. Banks/so- cietcy. / Baki/to- warzystwa spółdzielcze	Commission Agents or Arhtiyas / Agenci ko- misowi lub pośrednicy	Profess. Moneylen- ders / Zawodowi pożyczko- dawcy	Relatives & Friends / Krewni i przyjaciele	
	Redemption of old debt / Spłata starego długu	8,321k (13.69)	800k (4.08)	700k (2.60)	5,870k (60.99)	550k (24.41)	16,241k (13.62)
	Sub-total / Suma częściowa	31,398k (51.65)	7,515k (38.36)	12,663k (46.48)	7,039k (73.14)	2,103k (93.34)	60,718k (50.93)
	Total / Ogółem	60,793k (100.00)	19,592k (100)	26,953k (100.00)	9,624k (100.00)	2,253k (100.00)	119,215k (100.00)
II	Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne						
	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, ma- szyny i zwierzęta mleczne	14,557k (23.49)	3,070k (16.58)	1,045k (4.16)	890k (6.54)	240k (16.30)	19,822k (16.41)
	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	1,935k (3.12)	4,850k (26.19)	4,020k (16.01)	275k (2.02)	120k (8.15)	11,200k (9.27)
	Land reforms, boreholes and purchase of agricultu- ral land etc. / Reformy rolne, odwierty i zakup gruntów rolnych itp.	12,690k (20.45)	2,670k (14.42)	9,250k (36.83)	1,420k (10.43)	0	26,030k (21.55)
	Sub-total / Suma częściowa	29,202k (47.06)	10,590k (57.18)	14,315k (57.00)	2,585k (18.99)	360k (24.46)	57,052k (47.24)
	Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją						
	Consumer goods and ho- use construction / Dobra konsumpcyjne i bu- downictwo mieszkaniowe	4,215k (6.79)	3,605k (19.47)	5,420k (21.58)	1,000k (7.35)	0	14,240k (11.79)
	Marriage, social and reli- gious ceremonies / Uroczystości ślubne, towa- rzyskie i religijne	13,052k (21.03)	3,674k (19.84)	4,979k (19.83)	3,471k (25.50)	812k (55.16)	25,988k (21.52)
	Redemption of old debt / Spłata starego długu	15,581k (25.11)	650k (3.51)	400k (1.59)	6,555k (48.16)	300k (20.38)	23,486k (19.45)
	Sub-total / Suma częściowa	32,848k (52.94)	7,929k (42.82)	10,799k (43.00)	11,026k (81.01)	1,112k (75.54)	63,714k (52.76)
Total / Ogółem	62,050k (100.00)	18,519k (100.00)	25,114k (100.00)	13,611k (100.00)	1,472k (100.00)	120,766k (100.00)	
III	Productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele produkcyjne						
	Inputs, machinery and milch animals / Środki do produkcji, ma- szyny i zwierzęta mleczne	8,744k (18.93)	2,666k (13.89)	1,161k (6.69)	660k (4.85)	250k (12.08)	13,481k (13.70)
	Seeds, pesticides, and fertiliser / Nasiona, pestycydy i nawozy	2,465k (5.34)	4,157k (21.66)	3,036k (17.50)	0	0	9,658k (9.82)

Zone / Strefa	Utilisation of Debt / Wykorzystanie długu	Institutional Sources / Źródła instytucjonalne		Non-institutional Sources / Źródła pozainstytucjonalne			Total / Ogółem
		Commercial Banks / Banki komercyjne	Co-op. Banks/so- cietty. / Baki/to- warzystwa spółdzielcze	Commission Agents or Arhtiyas / Agenci ko- misowi lub pośrednicy	Profess. Moneylen- ders / Zawodowi pożyczko- dawcy	Relatives & Friends / Krewni i przyjaciele	
	Land reforms, boreholes, purchase of agricultural land, etc. / Reformy rolne, odwierty, zakup gruntów rolnych itp.	16,384k (35.48)	2,850k (14.85)	7,898k (45.52)	1,045k (7.68)	130k (6.28)	28,307k (28.77)
	Sub-total / Suma częściowa	27,593k (59.75)	9,673k (50.40)	12,095k (69.70)	1,705k (12.54)	380k (18.37)	51,446k (52.29)
Non-productive usage of loan or debt / Wykorzystanie pożyczki lub długu na cele niezwiązane z produkcją							
	Consumer goods and ho- use construction / Dobra konsumpcyjne i bu- downictwo mieszkaniowe	2,749k (5.95)	5,132k (26.74)	3,258k (18.78)	0	447k (21.60)	11,586k (11.77)
	Marriage, social and reli- gious ceremonies / Uroczystości ślubne, towa- rzyskie i religijne	11,163k (24.17)	3,820k (19.91)	1,499k (8.64)	5,820k (42.79)	792k (38.28)	23,094k (23.47)
	Redemption of old debt / Spłata starego długu	4,678k (10.13)	566k (2.95)	500k (2.88)	6,075k (44.67)	450k (21.75)	12,269k (12.47)
	Sub-total / Suma częściowa	18,590k (40.25)	9,518k (49.69)	5,257k (30.30)	11,895k (87.46)	1,689k (81.63)	46,949k (47.71)
	Total / Ogółem	46,183k (100.00)	19,191k (100.00)	17,352k (100.00)	13,600k (100.00)	2,069k (100.00)	98,395k (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

Overall, (among the three zones of Haryana) commercial banks are the primary source of loans, and nearly half of the loan amount was used for non-productive activities. Besides this, the situation of co-operative banks/societies seems almost similar. On the other side, commission agents or arhtiyas are also a primary source of loans; in their case, nearly 55-60% of the loan amount was used for productive usage. Professional money lenders are another vital source of loans. Nearly 80% of the loan amount was ultimately used for non-productive activities, and the larger share of the loan was used to redeem old debt. Subsequently, such non-productive expenditure increases the debt burden on farmers, and they are trapped in the spiral of debt. Of the total loan amount incurred by farmers, 15.37% of the amount was used to repay their old debt. This type of expenditure was also high, meaning that new loans are incurred for repayment of old loans. Insufficient earnings through farming fail to meet the basic needs of farm households. Hence, a loan is the ultimate way to meet the necessities of farm households. It also shows the

Ogólnie rzecz biorąc (w trzech strefach stanu Haryana), banki komercyjne są głównym źródłem pożyczek, a prawie połowę kwoty pożyczek wykorzystano na działalność niezwiązaną z produkcją. Poza tym sytuacja banków/towarzystw spółdzielczych wydaje się niemal podobna. Z drugiej strony, agenci komisowi lub pośrednicy są również głównym źródłem pożyczek; w ich przypadku prawie 55-60% kwoty kredytu zostało wykorzystane na cele produkcyjne. Innym ważnym źródłem kredytów są zawodowi pożyczkodawcy. Prawie 80% kwoty kredytu wykorzystano ostatecznie na działalność niezwiązaną z produkcją, a większą część kredytu przeznaczono na spłatę starego zadłużenia. Następnie takie wydatki niezwiązane z produkcją zwiększają zadłużenie rolników i wpadają oni w spiralę zadłużenia. Z całkowitej kwoty pożyczki zaciągniętej przez rolników, 15,37% kwoty wykorzystano na spłatę starego zadłużenia. Ten rodzaj wydatków również był wysoki, co oznacza, że nowe kredyty zaciągane są na spłatę starych kredytów. Niewystarczające dochody z działalności rolniczej nie wystarczają na

severity of the problem of indebtedness amongst farmers in Haryana.

Repayment patterns of debt by farmers in Haryana

The repayment pattern of debt by farmers is depicted in Table 5. Only two patterns were observed amongst the farmers, i.e., regular and irregular. Besides these two patterns, large numbers of farmers were defaulters. Subsequently, we have considered three types of patterns for the repayment of loans. The study shows that 39.33% of farmers have been repaying their loans regularly, and 41.00% of farmers were repaying their loans irregularly. Of the total sampled farmers, 19.67% of farmers were defaulters. Defaulter farmers are those farmers who were not in the situation to repay their loans on time. They were trapped in the spiral of debt; the extent of their debt was more significant than their earnings and ownership of landholdings. Bala (2015) analysed the recovery performance of agricultural loans of the Regional Rural Bank in Sirsa District of Haryana. In her study, she reported that about 17.5% of borrowers were defaulters.

Further, of the total sampled marginal farmers, 34.03% of them were repaying loans regularly, 45.14% irregularly and 20.83% were defaulters. Of the total sampled small farmers, 36.84% of them repaying their loans regularly, 42.11% irregularly and 21.05% of them were defaulters. Among the semi-medium farmers, 48.15% of farmers were repaying their loans regularly, 29.63% irregularly and 22.22% were defaulters. Of the total sampled medium farmers, 44.44% of them were repaying their loans regularly, 41.67% irregularly and 13.89% of them were defaulters. Among the large sampled farmers, 66.67% were repaying their loans regularly, 33.33% irregularly and there were no defaulters among them. Overall, the repayment behaviour of farmers was not good, because nearly 20% of farmers were defaulters, and 41.00% of the sampled farmers repaying their loans irregularly.

On the other hand, only 39.33% of farmers repay the loan within the prescribed period of the concerned lending agency. Irregular repayment of the loan by farmers and the numbers of defaulter farmers depict the severity of the problem of farmers' indebtedness. Duhan and Rana (2007) highlighted the defaulter status among the farm categories in their study. About 47% of marginal farmers, followed by 16, 17 and 20% of the small, medium, and large

zaspokojenie podstawowych potrzeb rolniczych gospodarstw domowych. Dlatego ostatecznym sposobem na zaspokojenie potrzeb gospodarstw rolnych jest kredyt. Niniejsze badania ukazują również powagę problemu zadłużenia wśród rolników w stanie Haryana.

Schematy spłaty zadłużenia rolników ze stanu Haryana

Schemat spłaty zadłużenia rolników przedstawiono w Tabeli 5. Wśród rolników zaobserwowano tylko dwa schematy, tj. regularny i nieregularny. Oprócz tych dwóch schematów, duża liczba rolników uchylała się od zobowiązań. Następnie rozważono trzy rodzaje schematów spłaty kredytów. Z badania wynika, że 39,33% rolników spłacało kredyty regularnie, a 41,00% rolników spłacało kredyty nieregularnie. Spośród wszystkich rolników objętych badaniem, 19,67% rolników uchylało się od spłacania zobowiązań. Rolnicy uchylający się od spłaty to ci rolnicy, którzy nie byli w stanie terminowo spłacić swoich kredytów. Wpadli oni w spiralę zadłużenia; wielkość ich zadłużenia przekraczała wartość ich zarobków i posiadanej ziemi. Bala (2015) przeanalizowała wyniki odzyskiwania kredytów rolniczych Regionalnego Banku Wiejskiego w dystrykcie Sirsa w stanie Haryana. W swoim badaniu podała ona, że około 17,5% kredytobiorców uchyla się od spłaty.

Ponadto spośród ogółu rolników z marginalnych gospodarstw objętych badaniem, 34,03% spłacało kredyty regularnie, 45,14% nieregularnie, a 20,83% uchylało się od spłaty. Spośród ogółu rolników z małych gospodarstw objętych badaniem, 36,84% spłacało kredyty regularnie, 42,11% nieregularnie, a 21,05% uchylało się od spłaty. Spośród rolników z półśrednich gospodarstw, 48,15% spłacało kredyty regularnie, 29,63% nieregularnie, a 22,22% uchylało się od spłaty. Ponadto spośród ogółu rolników ze średnich gospodarstw objętych badaniem, 44,44% spłacało kredyty regularnie, 41,67% nieregularnie, a 13,89% uchylało się od spłaty. Wśród rolników z dużych gospodarstw, 66,67% spłacało kredyty regularnie, 33,33% nieregularnie i nie było wśród nich osób zalegających z płatnościami. Ogólnie zachowanie rolników w zakresie spłaty nie było pozytywne, ponieważ prawie 20% rolników nie spłacało zobowiązań, a 41,00% badanych rolników spłacało kredyty w sposób nieregularny.

Z drugiej strony tylko 39,33% rolników spłaca pożyczkę w terminie wyznaczonym przez daną instytucję udzielającą pożyczek. Nieregularna spłata kredytu przez rolników oraz liczba rolników uchylających się od spłaty obrazuje powagę problemu zadłużenia rolników. Duhan i Rana (2007) w swoim badaniu zwrócili uwagę na status osoby uchylającej

farmers, were reported as defaulters, respectively. The findings of their study also supported the findings of this study.

się od spłaty w zależności kategorii gospodarstw rolnych. Podano, że około 47% rolników z marginalnych gospodarstw, a następnie odpowiednio 16, 17 i 20% rolników z małych, średnich i dużych gospodarstw, to osoby uchylające się od spłaty. Wyniki ich badania potwierdziły również wyniki niniejszego badania.

Table 5. Category-wise Repayment Pattern of Debt by Farmers in Haryana

Tabela 5. Schemat spłaty zadłużenia rolników ze stanu Haryana w zależności od kategorii

(Number of farmers) / (Liczba rolników)

Sr. No. / Numer porządkowy	Farm-size categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Regular / Regularnie	Irregular / Nieregularnie	Defaulter / Uchylanie się od zobowiązań	Total / Ogółem
1.	Marginal farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	98 (34.03)	130 (45.14)	60 (20.83)	288 (100.00)
2.	Small farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	42 (36.84)	48 (42.11)	24 (21.05)	114 (100.00)
3.	Semi-medium farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	52 (48.15)	32 (29.63)	24 (22.22)	108 (100.00)
4.	Medium farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	32 (44.44)	30 (41.67)	10 (13.89)	72 (100.00)
5	Large farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	12 (66.67)	6 (33.33)	0	18 (100.00)
All sampled farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem		236 (39.33)	246 (41.00)	118 (19.67)	600 (100.00)

Source: Jakhar et al. (2022c).

Źródło: Jakhar i in. (2022c).

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

The zone-wise repayment pattern of debt by farmers is depicted in Table 6. The table shows that (within the zone-I) out of the total number of farmers, 39.50% of them were repaying their loans regularly, 41.00% irregularly and 19.50% of them were defaulters. Among the marginal farmers, 33.33% were repaying their loans regularly, 44.80% irregularly and 21.87% were defaulters. While (of the total small farmers) 36.84% of them were repaying their loans regularly, 47.37% irregularly and the remaining 15.79% of small farmers were defaulters. The highest percentage number of defaulter farmers (27.78%) was found in the semi-medium farm-size category of this zone. Of the total semi-medium farmers, 47.22% of them were repaying their loans regularly and 25.00% of them irregularly.

Schemat spłaty zadłużenia rolników w zależności od strefy przedstawiono w Tabeli 6. Z tabeli wynika, że (w strefie I) spośród ogółu rolników 39,50% spłacało kredyty regularnie, 41,00% nieregularnie, a 19,50% uchylało się od spłaty. Spośród rolników z marginalnych gospodarstw, 33,33% spłacało kredyty regularnie, 44,80% nieregularnie, a 21,87% uchylało się od spłaty. Natomiast (z ogółu rolników z małych gospodarstw), 36,84% spłacało kredyty regularnie, 47,37% nieregularnie, a pozostałe 15,79% rolników z małych gospodarstw uchylało się od spłaty. Największy odsetek rolników uchylających się od zobowiązań (27,78%) w tej strefie stwierdzono w kategorii gospodarstw półśrednich. Spośród ogółu rolników z półśrednich gospodarstw, 47,22% spłacało kredyty regularnie, a 25,00% z nich nieregularnie.

Table 6. Category and Zone-wise Repayment Pattern of Debt by Farmers**Tabela 6.** Schemat spłaty zadłużenia rolników w zależności od kategorii i strefy*(Number of farmers) / (Liczba rolników)*

Zone / Strefa	Farm-size Categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Regular / Regularnie	Irregular / Nieregularnie	Defaulter / Uchylenie się od zobowiązań	Total / Ogółem
I	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	32 (33.33)	43 (44.80)	21 (21.87)	96 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	14 (36.84)	18 (47.37)	6 (15.79)	38 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	17 (47.22)	9 (25.00)	10 (27.78)	36 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	12 (50.00)	10 (41.67)	2 (8.33)	24 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	4 (66.67)	2 (33.33)	0	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	79 (39.50)	82 (41.00)	39 (19.50)	200 (100.00)
II	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	38 (39.58)	48 (50.00)	10 (10.41)	96 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	18 (47.37)	17 (44.73)	3 (7.90)	38 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	19 (52.78)	12 (33.33)	5 (13.89)	36 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	9 (37.50)	8 (33.33)	7 (29.17)	24 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	6 (100.00)	0	0	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	90 (45.00)	85 (42.50)	25 (12.50)	200 (100.00)
III	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	28 (29.17)	39 (40.62)	29 (30.21)	96 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	10 (26.32)	13 (34.21)	15 (39.47)	38 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	16 (44.44)	11 (30.56)	9 (25.00)	36 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	11 (45.83)	12 (50.00)	1 (4.17)	24 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	2 (33.33)	4 (66.67)	0	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	67 (33.50)	79 (39.50)	54 (27.00)	200 (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

On the other hand, amongst the medium farmers, 50.00% of them repaid their loans regularly, 41.67% irregularly and only 8.33% were defaulters. Further, 66.67% of large farmers were repaying their loans regularly, and the remaining 33.33% irregularly. Within zone-II, of the total number of farmers, 45.00% of them were repaying their loans regularly, 42.50% irregularly and 12.50% of them were defaulters. Among the marginal farmers, 39.58% were repaying their loans regularly, 50.00% irregularly and 10.41% were defaulters. While (of the total small farmers) 47.37% of them were repaying their loans regularly, 44.73% irregularly and the remaining 7.90% were defaulters. Amongst the semi-medium farmers, 52.78% of them repaid their loans regularly, 33.33% irregularly, and 13.89% were defaulters. The highest percentage number of defaulter farmers (29.17%) was found in the medium farm-size category of this zone. Of the medium farmers, 37.50% of them were repaying their loans regularly and 33.33% irregularly. Further, 100.00% of large farmers were repaying their loans regularly in this zone, which is the best repayment behaviour. Within the zone-III, of the total number of farmers, 33.50% of them were repaying their loans regularly, 39.50% irregularly, and 27.00% of them were defaulters.

Among the marginal farmers, 29.17% were repaying their loans regularly, 40.62% irregularly and 30.21% were defaulters. The highest percentage of defaulter farmers (39.47%) was found in the small farm-size category of this zone. Of the total small farmers, 26.32% of them were repaying their loans regularly, 34.21% of them irregularly. While (of total semi-medium farmers) 44.44% of them were repaying their loans regularly, 30.56% irregularly and the remaining 25.00% were defaulters. Among the medium farmers, 45.83% of farmers were repaying their loans regularly, 50.00% irregularly, and only 4.17% were defaulters.

Z kolei wśród rolników ze średnich gospodarstw 50,00% spłacało kredyty regularnie, 41,67% nieregularnie, a tylko 8,33% uchylało się od spłaty. Ponadto 66,67% rolników z dużych gospodarstw spłacało kredyty regularnie, a pozostałe 33,33% nieregularnie. W strefie II, spośród ogółu rolników, 45,00% spłacało kredyty regularnie, 42,50% nieregularnie, a 12,50% uchylało się od spłaty. Spośród rolników z marginalnych gospodarstw, 39,58% spłacało kredyty regularnie, 50,00% nieregularnie, a 10,41% uchylało się od spłaty. Natomiast (z ogółu rolników z małych gospodarstw), 47,37% spłacało kredyty regularnie, 44,73% nieregularnie, a pozostałe 7,90% rolników uchylało się od spłaty. Spośród rolników z półśrednich gospodarstw, 52,78% spłacało kredyty regularnie, 33,33% nieregularnie, a 13,89% uchylało się od spłaty. Największy odsetek rolników uchylających się od zobowiązań (29,17%) w tej strefie stwierdzono w kategorii gospodarstw średnich. Spośród ogółu rolników ze średnich gospodarstw, 37,50% spłacało kredyty regularnie, a 33,33% z nich nieregularnie. Ponadto w tej strefie 100,00% rolników z dużych gospodarstw spłacało kredyty regularnie, co jest najlepszym zachowaniem w zakresie spłaty. W strefie III, spośród ogółu rolników, 33,50% spłacało kredyty regularnie, 39,50% nieregularnie, a 27,00% uchylało się od spłaty.

Spośród rolników z marginalnych gospodarstw, 29,17% spłacało kredyty regularnie, 40,62% nieregularnie, a 30,21% uchylało się od spłaty. Największy odsetek rolników uchylających się od zobowiązań (39,47%) w tej strefie stwierdzono w kategorii gospodarstw małych. Spośród ogółu rolników z małych gospodarstw, 26,32% spłacało kredyty regularnie, a 34,21% z nich nieregularnie. Natomiast (z ogółu rolników ze średnich gospodarstw), 44,44% spłacało kredyty regularnie, 30,56% nieregularnie, a pozostałe 25,00% rolników uchylało się od spłaty. Spośród rolników ze średnich gospodarstw, 45,83% spłacało kredyty regularnie, 50,00% nieregularnie, a jedynie 4,17% uchylało się od spłaty.

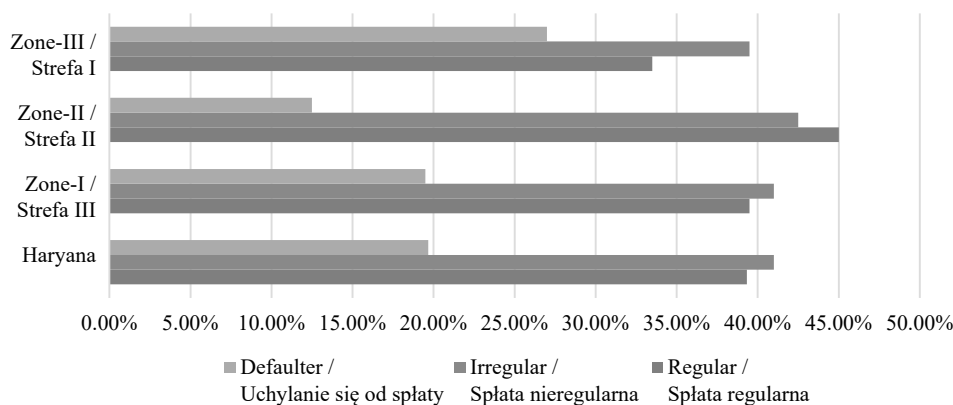


Figure 2. Percentage Distribution of Repayment Pattern of Debt by Farmers
Rysunek 2. Procentowy rozkład schematu spłaty zadłużenia przez rolników

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Further, 33.33% of large farmers were repaying their loans regularly, and the remaining 66.67% irregularly. Thus, (overall) among the three zones of the state, the highest percentage share of defaulter farmers was found in zone-III—this zone presents the dry area of the state. Overall, infrastructure and irrigation facilities are not good in this zone, and the agriculture of this area is mainly based on rain, therefore the farmers' earnings in this zone are directly affected by rain. Further, the highest percentage share of regular repayment behaviour among the three zones and the lowest percentage share of defaulter farmers was found in zone-II. We know that agriculture is not a profitable profession in today's life, the cost of inputs increased faster than the prices of agricultural products, and the increasing costs of inputs squeezed the profit of farmers. Although the increasing cost of living, high cost of agricultural inputs, low prices of agricultural products, and crop failure were the leading causes of irregular or default behaviour of farmers in repayment of the loan amount.

Mode of Repayment of Debt by Farmers in Haryana

The mode of repayment pattern of debt by farmers is shown in Table 7. Farmers have been repaying their loans by half-yearly, yearly, and both (Note: sometimes farmers do not have enough money to repay the loan or instalment on time. In that case, they deposit the instalment as per their comfort with a penalty. Such types of farmers' responses are included in the fifth column of Table 4.29, namely both). The repayment procedure was instalments or a method decided by the lending agency and loanee farmer together. Of the 600 sampled farmers, 118 were defaulters, and 482 were repaying their loans regularly and irregularly.

Ponadto 33,33% rolników z dużych gospodarstw spłacało kredyty regularnie, a pozostałe 66,67% nieregularnie. Zatem (ogółem) spośród trzech stref stanu najwyższy procentowy udział rolników uchylających się od spłaty stwierdzono w strefie III—ta strefa odzwierciedla suchy obszar stanu. Ogólnie rzecz biorąc, infrastruktura i systemy nawadniające w tej strefie nie są dobre, a rolnictwo na tym obszarze opiera się głównie na deszczu, dlatego opady deszczu mają bezpośredni wpływ na zarobki rolników w tej strefie. Ponadto najwyższy odsetek regularnych spłat wśród trzech stref i najniższy odsetek rolników niewywiązujących się ze spłaty stwierdzono w strefie II. Wiadomo, że w obecnych czasach rolnictwo nie jest dochodowym zawodem, koszty nakładów rosną szybciej niż ceny produktów rolnych, a rosnące koszty nakładów ograniczają zyski rolników. Rosnące koszty utrzymania, wysokie koszty środków do produkcji rolnej, niskie ceny produktów rolnych oraz nieurodzaj były głównymi przyczynami nieregularności spłat lub uchylania się od nich przez rolników podczas spłaty kwoty kredytu.

Tryb spłaty zadłużenia rolników ze stanu Haryana

Tryb schematu spłaty zadłużenia rolników przedstawiono w Tabeli 7. Rolnicy spłacali swoje pożyczki co pół roku, co rok i na oba te sposoby (Uwaga: czasami rolnicy nie mają wystarczająco pieniędzy, aby spłacić kredyt lub jego ratę w terminie. W takim przypadku wpłacają oni ratę według własnego uznania i są obciążani karą. Tego typu odpowiedzi rolników zawiera piąta kolumna tabeli 4.29, Tabela 4.29, czyli oba sposoby). Procedurą spłaty były raty lub metoda ustalona wspólnie przez instytucję udzielającą pożyczek i pożyczkobiorcę. Spośród 600 rolników objętych badaniem, 118 uchylało się od spłaty, a 482 spłacało kredyty regularnie i nieregularnie.

Table 7. Category-wise Mode of Repayment Pattern of Debt by Farmers in Haryana**Tabela 7.** Tryb schematu spłaty zadłużenia rolników ze stanu Haryana w zależności od kategorii*(Number of farmers) / (Liczba rolników)*

Sr. No. / Numer porządkowy	Farm-size categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Half-yearly / Co pół roku	Yearly / Co rok	Both / Obie opcje	Total / Ogółem
1.	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	44 (19.30)	72 (31.58)	112 (49.12)	228 (100.00)
2.	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	18 (20.00)	24 (26.67)	48 (53.33)	90 (100.00)
3.	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	13 (15.48)	17 (20.24)	54 (64.28)	84 (100.00)
4.	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	7 (11.29)	10 (16.13)	45 (72.58)	62 (100.00)
5	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	9 (50.00)	5 (27.78)	4 (22.22)	18 (100.00)
All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem		91 (18.88)	128 (26.56)	263 (54.56)	482 (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

However, the mode of repayment of the loan amount was based on the responses received from 482 sampled farmers. It found that out of the total farmers, 18.88% of them were repaying their loan half-yearly, 26.56% of them were repaying yearly, and the majority of farmers, 54.56%, were repaying the loan by both modes of repayment (half-yearly as well as yearly). Of the total marginal farmers, 19.30%, 31.58% and 49.12% of them were repaying their loan half-yearly, yearly and both mode of repayment, respectively. Of the small farmers, 20.00, 26.67 and 53.33% were repaying their loan half-yearly, yearly and by both repayment modes, respectively. Among the semi-medium farmers, 15.48% paid their loan half-yearly, 20.24% yearly and 64.28% of them adopted both modes of repayment, half-yearly and yearly.

Further, of total medium farmers, 11.29% were paying their loan half-yearly, 16.13% yearly, and 72.58% by both modes of repayment half-yearly and yearly. On the other hand, in the case of large farmers, the study showed that 50.00% repay their loan half-yearly, 27.78% yearly and only 22.22% by both modes of repayment half-yearly and yearly. Overall, the study showed that most farmers adopted both (half-yearly and yearly) repayment modes. However, only 91 (out of 482) farmers adopted the half-yearly mode of repayment.

Natomiast tryb spłaty kwoty pożyczki oparto na odpowiedziach otrzymanych od 482 rolników objętych badaniem. Stwierdzono, że spośród całkowitej liczby rolników 18,88% spłacało kredyt co pół roku, 26,56% co rok, a większość rolników, 54,56%, spłacało kredyt w obu trybach spłaty (co pół roku i co rok). Spośród całkowitej liczby rolników z gospodarstw marginalnych, 19,30%, 31,58% i 49,12% z nich spłacało kredyt odpowiednio co pół roku, co rok i w obu trybach spłaty. Spośród rolników z małych gospodarstw, 20,00, 26,67 i 53,33% z nich spłacało kredyt odpowiednio co pół roku, co rok i w obu trybach spłaty. Wśród rolników ze średnich gospodarstw, 15,48% spłacało kredyt co pół roku, 20,24% co rok, a 64,28% z nich przyjęło oba tryby spłaty, co pół roku i co rok.

Ponadto, wśród całkowitej liczby rolników ze średnich gospodarstw, 11,29% spłacało kredyt co pół roku, 16,13% co rok, a 72,58% w obu trybach spłaty, co pół roku i co rok. Z kolei w przypadku rolników z dużych gospodarstw, badanie wykazało, że 50,00% spłaca kredyt co pół roku, 27,78% co rok, a tylko 22,22% w obu trybach spłaty, co pół roku i co rok. Ogólnie rzecz biorąc, badanie wykazało, że większość rolników przyjęła oba tryby spłaty (co pół roku i co rok). Jednak tylko 91 (spośród 482) rolników przyjęło tryb spłaty co pół roku.

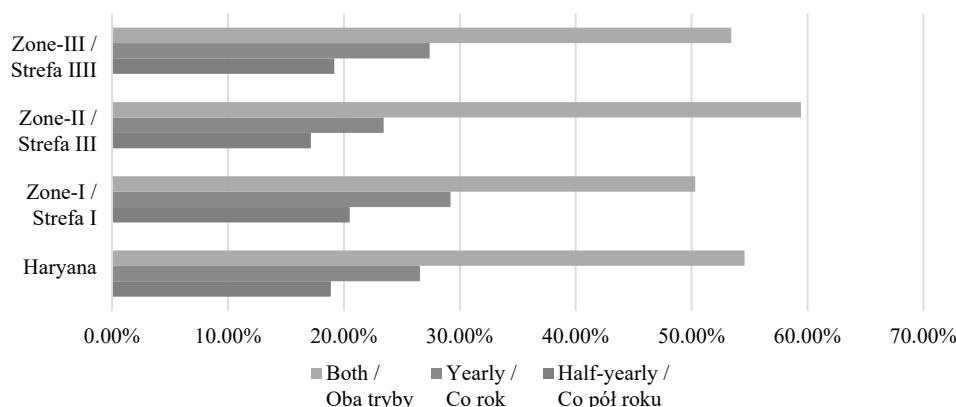


Figure 3. Mode of Repayment Pattern of Debt by Farmers (In Percentage)

Rysunek 3. Tryb chematu spłaty zadłużenia rolników ze stanu Haryana (w procentach)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Zone-wise, the mode of the repayment pattern of debt by farmers is depicted in Table 8. Within zone-I, about 20.50% of farmers were repaying loans half-yearly, followed by 29.19% yearly, and the remaining 50.31% (both modes of repayment) half-yearly and yearly. 18.67% of marginal farmers repay half-yearly, 34.67% yearly and the remaining 46.66% have repaid the loan by both modes of repayments (yearly and half-yearly). In the case of small farmers, 21.88, 28.12 and 50.00% of farmers repay their loan half-yearly, yearly and both modes of repayment (half-yearly and yearly), respectively.

Tryb schematu spłaty zadłużenia rolników w zależności od strefy przedstawiono w Tabeli 8. W strefie I około 20,50% rolników spłacało kredyty co pół roku, następnie 29,19% co rok, a pozostałe 50,31% (oba tryby spłaty) co pół roku i co rok. 18,67% rolników z marginalnych gospodarstw spłacało kredyt co pół roku, 34,67% co rok, a pozostałe 46,66% spłacało kredyt w obu trybach spłaty (co rok i co pół roku). W przypadku rolników z małych gospodarstw, 21,88, 28,12 i 50,00% rolników spłacało kredyt odpowiednio co pół roku, co rok i w obu trybach spłaty (co pół roku i co rok).

Table 8. Category and Zone-wise Mode of Repayment Pattern of Debt by Farmers in Haryana

Tabela 8. Tryb schematu spłaty zadłużenia rolników ze stanu Haryana w zależności od kategorii i strefy

(Number of farmers) / (Liczba rolników)

Sr. No. / Numer porządkowy	Farm-size categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Half-yearly / Co pół roku	Yearly / Co rok	Both / Obie opcje	Total / Ogółem
I	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	14 (18.67)	26 (34.67)	35 (46.66)	75 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	7 (21.88)	9 (28.12)	16 (50.00)	32 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	5 (19.23)	6 (23.08)	15 (57.69)	26 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	3 (13.64)	4 (18.18)	15 (68.18)	22 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	4 (66.67)	2 (33.33)	0	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem Wszyscy rolnicy objęci badaniem	33 (20.50)	47 (29.19)	81 (50.31)	161 (100.00)
II	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	17 (19.77)	24 (27.91)	45 (52.32)	86 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	5 (14.29)	7 (20.00)	23 (65.71)	35 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	4 (12.90)	5 (16.13)	22 (70.97)	31 (100.00)

Sr. No. / Numer porządko- wy	Farm-size categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Half-yearly / Co pół roku	Yearly / Co rok	Both / Obie opcje	Total / Ogółem
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	2 (11.76)	3 (17.65)	12 (70.59)	17 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	2 (33.33)	2 (33.33)	2 (33.34)	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	30 (17.14)	41 (23.43)	104 (59.43)	175 (100.00)
III	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	13 (19.40)	22 (32.84)	32 (47.76)	67 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	6 (26.09)	8 (34.78)	9 (39.13)	23 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	4 (14.81)	6 (22.22)	17 (62.97)	27 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	2 (8.70)	3 (13.04)	18 (78.26)	23 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	3 (50.00)	1 (16.67)	2 (33.33)	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	28 (19.18)	40 (27.40)	78 (53.42)	146 (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

In the same way, about 19.23, 23.08 and 57.69% of medium farmers were repaying the loan half-yearly, yearly and both (half-yearly and yearly), respectively. Among the medium farmers, 13.64% of farmers were repaying the loan half-yearly, 18.18% yearly and the remaining 68.18% by both repayment modes. Of the large farmers, 66.67% repay their loan half-yearly, and the remaining 33.33% yearly. Within zone-II, out of the total number of farmers, 17.14% of them were repaying their loan half-yearly, 23.43% yearly and the remaining 59.43% were repaying their loan by both modes of repayment (half-yearly as well as yearly). Amongst the marginal and small farmers, 19.77 and 14.29% of them were repaying their loan half-yearly, 27.91 and 20.00% yearly, and the remaining 52.32 and 65.71% by both modes of repayment (half-yearly and yearly), respectively. Further, in the case of semi-medium and medium farmers, 12.90 and 11.76% of them were repaying their loan half-yearly, 16.13 and 17.65% yearly, and the remaining 70.97 and 70.59% by both modes of repayment, respectively. Amongst the large farmers, 33.33% of them were repaying the loan half-yearly, and the same numbers of farmers were repaying their loan yearly and both available modes of repayment. Within the zone-III, out of the total number of farmers, 19.18% of them were repaying their loan half-yearly, 27.40% yearly and the remaining 53.42% of farmers were repaying their loan by (both modes of repayment) half-yearly as well as yearly. Amongst the marginal and small

W ten sam sposób około 19,23, 23,08 i 57,69% rolników z półśrednich gospodarstw spłacało kredyt odpowiednio co pół roku, co rok i w obu tych trybach (co pół roku i co rok). Wśród rolników ze średnich gospodarstw 13,64% rolników spłacało kredyt co pół roku, 18,18% co rok, a pozostałe 68,18% w obu trybach spłaty. Spośród rolników z dużych gospodarstw, 66,67% spłacało kredyt co pół roku, a pozostałe 33,33% co rok. W strefie II, spośród ogółu rolników, 17,14% z nich spłacało kredyt co pół roku, 23,43% co rok, a pozostałe 59,43% spłacało kredyt w obu trybach spłaty (co pół roku i co rok). Wśród rolników z marginalnych i małych gospodarstw, odpowiednio 19,77 i 14,29% z nich spłacało kredyt co pół roku, 27,91 i 20,00% co rok, a pozostałe 52,32 i 65,71% w obu trybach spłaty (co pół roku i co rok). Ponadto, w przypadku rolników z gospodarstw półśrednich i średnich, odpowiednio 12,90 i 11,76% z nich spłacało kredyt co pół roku, 16,13 i 17,65% co rok, a pozostałe 70,97 i 70,59% w obu trybach spłaty. Wśród rolników z dużych gospodarstw, 33,33% z nich spłacało kredyt co pół roku i tyle samo rolników spłacało kredyt co rok oraz w obu dostępnych trybach spłaty. W strefie III, spośród ogółu rolników, 19,18% z nich spłacało kredyt co pół roku, 27,40% co rok, a pozostałe 53,42% rolników spłacało kredyt w obu trybach spłaty (co pół roku i co rok). Wśród rolników z marginalnych i małych gospodarstw, odpowiednio 19,40 i 26,09% z nich spłacało kredyt co pół roku, 32,84 i 34,78% co rok, a pozostałe 47,76 i 39,13% w obu trybach spłaty.

farmers, 19.40 and 26.09% of them were repaying their loan half-yearly, 32.84 and 34.78% yearly, and the remaining 47.76 and 39.13% by both modes of repayment, respectively.

Further, in the case of semi-medium and medium farmers, 14.81 and only 8.70% of them were repaying their loan half-yearly, 22.22 and 13.04% yearly, and the remaining 62.97 and 78.26% by both modes of repayment, respectively. On the other hand, 50.00% of large farmers were repaying their loan half-yearly, 16.67% yearly, and 33.33% by both modes of repayment. Overall, among the three zones of the state, most farmers were repaying their loans by both modes of repayment (half-yearly and yearly). However, half-yearly was the least used mode of repayment in the study area.

Reschedule Behaviour of Loanee Farmers in Haryana

Rescheduling loans means extending or adding extra time to your existing loan tenure. But in my study, the rescheduling of loans is a practice that loanee farmers mainly adopt to repay their loans to take advantage of interest waivers and incur new loans easily with the large amount. The responses of farmers regarding rescheduling loans are depicted in Table 9. It shows that 68.50% of the total farmers rescheduled their loans. Of the total marginal and small farmers, 73.96 and 75.44% rescheduled their loans, respectively. In addition, 70.37% of semi-medium farmers rescheduled their loans.

Furthermore, of the total medium and large farmers, 44.44 and 22.22% rescheduled their loans, respectively. Overall, among farmers, rescheduling loans is a common practice, however, most marginal, small, and semi-medium farmers rescheduled their loans because of their small agricultural production. In addition, they had small landholdings by ownership, therefore they do not have enough savings to repay the loan on time. To resolve the problem, they incur a new loan (probably from their arhtiyas/relatives & friends or money lenders for one week or one month) to clear off their old loans. After repaying their old debt, they incur a new loan from the same sources (most commonly from commercial banks through Kisan Credit Card) to clear off that newly incurred loan. Thus, rescheduling loans is a prevalent practice among farmers to reduce their current debt burden.

Ponadto, w przypadku rolników z gospodarstw półśrednich i średnich, odpowiednio 14,81 i 8,70% z nich spłacało kredyt co pół roku, 22,22 i 13,04% co rok, a pozostałe 62,97 i 78,26% w obu trybach spłaty. Z kolei 50,00% rolników z dużych gospodarstw spłacało kredyt co pół roku, 16,67% co rok, a 33,33% w obu trybach spłaty. Ogółem w trzech strefach państwa rolnicy spłacali kredyty w obu trybach spłaty (co pół roku i co rok). Jednak najrzadziej stosowanym trybem spłaty w badanym obszarze był tryb co pół roku.

Zachowania rolników kredytobiorców w stanie Haryana związane z restrukturyzacją kredytu

Restrukturyzacja kredytu oznacza przedłużenie lub dodanie dodatkowego czasu do istniejącego okresu kredytowania. Jednak w niniejszym badaniu restrukturyzacja kredytu jest praktyką, którą rolnicy kredytobiorcy podczas spłaty pożyczek przyjmują głównie po to, aby skorzystać z umorzenia odsetek i łatwo zaciągać nowe pożyczki na duże kwoty. Odpowiedzi rolników dotyczące restrukturyzacji kredytu przedstawiono w tabeli 9. Ukazano w niej, że 68,50% ogółu rolników dokonało restrukturyzacji swoich kredytów. Spośród ogółu rolników z marginalnych i małych gospodarstw, odpowiednio 73,96 i 75,44% dokonało restrukturyzacji swoich kredytów. Ponadto 70,37% rolników z półśrednich gospodarstw dokonało restrukturyzacji swoich kredytów.

Ponadto, spośród ogółu rolników ze średnich i dużych gospodarstw, odpowiednio 44,44 i 22,22% dokonało restrukturyzacji swoich kredytów. Ogólnie rzecz biorąc, wśród rolników restrukturyzacja kredytów jest powszechną praktyką, jednak większość rolników z marginalnych, małych i półśrednich gospodarstw zrestrukturyzowała swoje kredyty z powodu małej produkcji rolnej. Ponadto posiadali oni na własność niewielkie obszary ziemi, w związku z czym nie dysponowali wystarczającymi oszczędnościami, aby spłacić kredyt w terminie. Aby rozwiązać problem, zaciągają oni nową pożyczkę (prawdopodobnie od swoich pośredników/krewnych i przyjaciół lub pożyczkodawców na tydzień lub miesiąc), aby spłacić swoje stare kredyty. Po spłacie starego kredytu zaciągają oni nowy kredyt z tych samych źródeł (najczęściej z banków komercyjnych za pośrednictwem karty kredytowej Kisan), aby spłacić tę nowo zaciągniętą pożyczkę. Zatem restrukturyzacja kredytów jest powszechną praktyką wśród rolników mającą na celu zmniejszenie ich obecnego zadłużenia.

Table 9. Category-wise Reschedule of Loan Amount by Farmers in Haryana**Tabela 9.** Restrukturyzacja kwoty kredytu przez rolników w stanie Haryana w zależności od kategorii*(Number of farmers) / (Liczba rolników)*

Sr. No. / Numer porządkowy	Farm-size categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Reschedule / Restrukturyzacja	Total / Ogółem
1.	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	213 (73.96)	288 (100.00)
2.	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	86 (75.44)	114 (100.00)
3.	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	76 (70.37)	108 (100.00)
4.	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	32 (44.44)	72 (100.00)
5	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	4 (22.22)	18 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	411 (68.50)	600 (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

The zone and category-wise reschedule of the loan are depicted in Table 10. It showed that (within zone-I) out of the total numbers of farmers, 74.50% of farmers rescheduled their loans. Further, among the marginal farmers, 83.33% rescheduled their loans, followed by small farmers (84.21%), semi-medium farmers (69.44%) and medium farmers (50.00%). Within zone-II, of the total numbers of farmers, 71.00% of them rescheduled their loans. Among the marginal, small, semi-medium, medium and large farmers, 79.16, 73.68, 77.77, 37.50 and 16.67% rescheduled their loans, respectively. Within zone-III, of the total numbers of respondents, only 60.00% of farmers rescheduled their loans. Of the total marginal, small, semi-medium, medium and large farmers, 59.37, 68.42, 63.89, 45.83 and 50.00% rescheduled their loans, respectively.

W Tabeli 10 przedstawiono restrukturyzację kredytów w zależności od strefy i kategorii. Ukazuje ona, że (w strefie I) spośród ogółu rolników, 74,50% rolników zrestrukturyzowało swoje kredyty. Co więcej, wśród rolników z marginalnych gospodarstw, 83,33% zrestrukturyzowało swoje kredyty, na drugiej pozycji znajdują się rolnicy z małych gospodarstw (84,21%), następnie rolnicy z półśrednich gospodarstw (69,44%) i rolnicy ze średnich gospodarstw (50,00%). W strefie II, z ogólnej liczby rolników, 71,00% z nich zrestrukturyzowało swoje kredyty. Wśród rolników z marginalnych, małych, półśrednich, średnich i dużych gospodarstw odpowiednio 79,16, 73,68, 77,77, 37,50 i 16,67% zrestrukturyzowało swoje kredyty. W strefie III, z ogólnej liczby respondentów, tylko 60,00% rolników zrestrukturyzowało swoje kredyty. Wśród rolników z marginalnych, małych, półśrednich, średnich i dużych gospodarstw odpowiednio 59,37, 68,42, 63,89, 45,83 i 50,00% zrestrukturyzowało swoje kredyty.

Table 10. Category and Zone-wise Reschedule of Loan Amount by Farmers in Haryana**Tabela 10.** Restrukturyzacja kwoty kredytu przez rolników w stanie Haryana w zależności od kategorii i strefy*(Number of farmers) / (Liczba rolników)*

Sr. No. / Numer porządkowy	Farm-size categories / Kategorie wielkości gospodarstwa	Reschedule / Restrukturyzacja	Total / Ogółem
I	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	80 (83.33)	96 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	32 (84.21)	38 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	25 (69.44)	36 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	12 (50.00)	24 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	0	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	149 (74.50)	200 (100.00)
II	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	76 (79.16)	96 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	28 (73.68)	38 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	28 (77.77)	36 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	9 (37.50)	24 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	1 (16.67)	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	142 (71.00)	200 (100.00)
III	Marginal Farmers / Rolnicy z marginalnych gospodarstw	57 (59.37)	96 (100.00)
	Small Farmers / Rolnicy z małych gospodarstw	26 (68.42)	38 (100.00)
	Semi-medium Farmers / Rolnicy ze półśrednich gospodarstw	23 (63.89)	36 (100.00)
	Medium Farmers / Rolnicy ze średnich gospodarstw	11 (45.83)	24 (100.00)
	Large Farmers / Rolnicy z dużych gospodarstw	3 (50.00)	6 (100.00)
	All Sampled Farmers / Wszyscy rolnicy objęci badaniem	120 (60.00)	200 (100.00)

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Note: Figures in parentheses represent percentages.

Uwaga: Liczby w nawiasach przedstawiają wartości procentowe.

Overall, among the zones, many farmers reported rescheduling behaviour of loans in zone-I. On the other side, the least (number of) farmers reported rescheduling behaviour of loans in zone-III. However, the rescheduling of loans is a common practice amongst farmers. To reduce the immediate burden of debt, farmers reschedule their old loans. In addition, they also benefited from an interest rate exemption by rescheduling the loans (in commercial and co-operative banks).

Ogólnie rzecz biorąc, uwzględniając wszystkie strefy, wielu rolników w strefie I zgłosiło restrukturyzację kredytów. Z drugiej strony najmniej (pod względem liczby) rolników zgłosiło restrukturyzację kredytów w strefie III. Jednak restrukturyzacja kredytów jest wśród rolników powszechną praktyką. Aby zmniejszyć bezpośrednio obciążenie długiem, rolnicy restrukturyzują swoje stare kredyty. Ponadto korzystają oni również ze zwolnienia z odsetek za zwłokę poprzez restrukturyzację kredytów (w bankach komercyjnych i spółdzielczych).

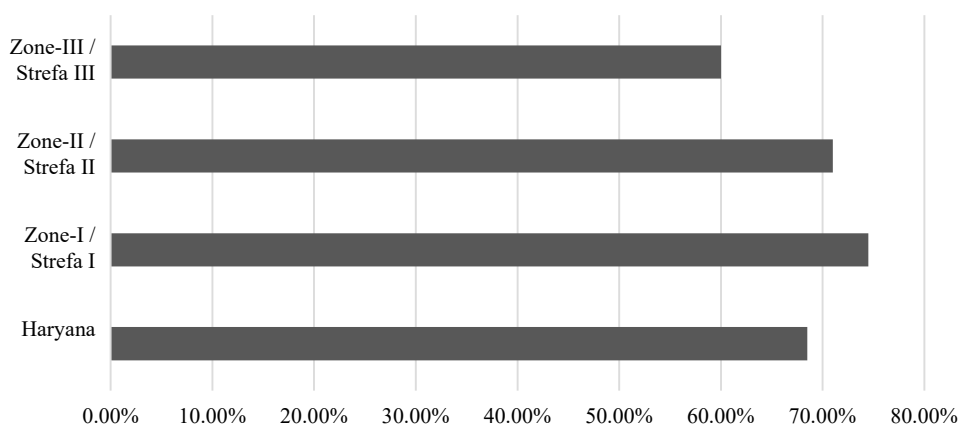


Figure 4. Percentage Distribution of Reschedule of Debt by Farmers
Rysunek 4. Procentowy rozkład restrukturyzacji zadłużenia przez rolników

Source: Primary data.

Źródło: Dane pierwotne.

Conclusions

The findings shows that the large debt share was still used for non-productive activities. It is one of the leading causes of farmers' indebtedness in the state. The situation is worse in the case of marginal and small farmers. While doing a field survey, the author observed that farming is not a profitable profession. The purchase of consumer goods and the construction of houses is a mandatory part of today's life. Although, we know that such expenditure is not productive. In addition, the repayment of old debt is also a mandatory expenditure from the farmers' side. On the other side, expenditure on social and religious ceremonies is a complete waste of money. However, farmers need to get better output prices to sustain farming activities. If they took better labour (justified price of output) prices, their debt might be wiped out by earnings. Further, the study showed that out of the total number of farmers, only 39.33% of them were paying their loans regularly, 41.00% irregularly and the remaining 19.67% were defaulters. Although the total farmers are paying their loans regularly and irregularly, 18.18% of them paid half-yearly and 26.56% yearly. The remaining 54.56% of farmers adopted both modes of repayment: half-yearly and yearly. In addition, of the total number of farmers, 68.50% of them rescheduled their loans. Overall, the large number of defaulter farmers, rescheduling of old loans, and irregular repayment pattern of debt were due to small landholdings, low price of farmers' products, high cost of inputs, crop failure and non-productive usage of the loan amount. However, there is not only one cause, so many other factors increase the debt burden on farmers. The non-productive usage of the loan amount is one of the main causes of their indebtedness. Reducing such expenditure is one of the main challenges for farmers without generating other sources of income.

Wnioski

Z ustaleń wynika, że duża część zadłużenia jest nadal pożytkowana na działalność nieprodukcyjną. Jest to jedna z głównych przyczyn zadłużenia rolników w kraju. Sytuacja wygląda gorzej w przypadku rolników z marginalnych i małych gospodarstw. Podczas badań terenowych autorzy zauważyli, że rolnictwo nie jest zajęciem dochodowym. Zakup dóbr konsumpcyjnych i budowa domów to niezbędna część życia w obecnych czasach. Wiadomo jednak, że takie wydatki nie są związane z produkcją. Ponadto spłata starego zadłużenia jest również obowiązkowym wydatkiem ponoszonym przez rolników. Z drugiej strony wydatki na uroczystości towarzyskie i religijne to zupełna strata pieniędzy. Rolnicy powinni ograniczać takie wydatki. Program podnoszenia świadomości może pomóc w ograniczaniu wydatków na uroczystości towarzyskie i religijne. Jednak rolnicy, aby móc kontynuować działalność rolniczą, muszą uzyskiwać wyższe ceny płodów rolnych. Gdyby mogli uzyskać lepszą cenę za swoją pracę (uzasadniona cena produkcji), zarobki mogłyby zniwelować ich zadłużenie. Ponadto badanie wykazało, że z ogólnej liczby rolników tylko 39,33% z nich spłacało kredyty regularnie, 41,00% nieregularnie, a pozostałe 19,67% uchylało się od spłaty. Choć ogółem rolnicy spłacają kredyty regularnie i nieregularnie, to 18,18% spłaca je co pół roku, a 26,56% co rok. Pozostałe 54,56% rolników przyjęło oba tryby spłaty: co pół roku i co rok. Ponadto spośród ogółu rolników 68,50% z nich zrestrukturyzowało swoje kredyty. Ogólnie rzecz biorąc, duża liczba rolników uchylająca się od spłaty, restrukturyzacja starych pożyczek oraz nieregularny schemat spłaty zadłużenia były spowodowane niewielkim rozmiarem gospodarstw, niskimi cenami produktów rolniczych, wysokimi kosztami środków do produkcji, nieurodzajami i wykorzystaniem kwoty kredytu niezwiązanym z produkcją. Jednak

nie istnieje tylko jedna przyczyna i wiele innych czynników zwiększa obciążenie rolników długami. Niezwiązane z produkcją wykorzystanie kwoty pożyczki jest jedną z głównych przyczyn zadłużenia rolników. Ograniczenie takich wydatków jest jednym z głównych wyzwań dla rolników, jeśli nie mogą oni generować innych źródeł dochodu.

References:

1. Bala, K. (2015). An analysis of agricultural loan repayment performance of regional rural bank: a case study of district Sirsa, India. *International Research Journal of Social Sciences*, 4(6), 89-92.
2. Duhan, P. K., Rana, A.S. (2007). *Indebtedness in the agriculture sector of Haryana: a case study of district Sonapat*. [Doctoral thesis, Maharishi Dayanand University, Rohtak]. Sodhganga a reservoir of Indian theses. <http://hdl.handle.net/10603/113813>.
3. GoH (Government of Haryana). (2013). *Working group report on productivity enhancement of crops in Haryana*. Haryana Kisan Ayog. Available at: http://www.haryanakisanayog.org:80/Reports/Report_on_Productivity_Enhancement.pdf.
4. GoH (Government of Haryana). (2020). *Statistical abstract of Haryana-2018-19*. Department of Economic and Statistical Analysis, Haryana. Available at: <http://esaharyana.gov.in/en-us/State-Statistical-Abstract-of-Haryana>.
5. GoH (Government of Haryana). (2021). *Economic survey of Haryana- 2020-21*. Department of Economic and Statistical Analysis, Haryana.
6. Jakhar, B., Kait, R. (2021). Indebtedness among farmers in Haryana state, India. *Economic and Regional Studies*, 14(3), 373-384. <https://doi.org/10.2478/ers-2021-0026>
7. Jakhar, B., Kait, R., Kumar, V. (2022a). Borrowing and Repayment Hardships: Evidences from Farmers in Haryana. *Economic and Regional Studies*, 15(4), 562-580. <https://doi.org/10.2478/ers-2022-0038>
8. Jakhar, B., Kait, R., Kumar, V. (2022b). Farmers' perception of causes and consequences of their indebtedness in Haryana, India. *Economic and Regional Studies*, 15(1), 56-73. <https://doi.org/10.2478/ers-2022-0005>
9. Jakhar, B., Siwach, M., & Kait, R. (2022c). Indebtedness: Field Notes on Farmers from Haryana, India. *Problems of Agricultural Economics*, 373(4), 121-139. <https://doi.org/10.30858/zer/156651>
10. Namboodiri, N. V. (2005). Rapporteurs' report: agricultural credit and indebtedness. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 60(3), 544-560.
11. Sajjad, H., Chauhan, C., & Mubashir, J. (2016). Indebtedness and its causal factors among farmers in Sangroor district, Punjab: a household level analysis. *Trans. Inst. Indian Geographers*, 38(1), 101-115.
12. Sidhu, R. S., & Gill, S. S. (2006). Agricultural credit and indebtedness in India: some issues. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 61(1), 11-35.
13. Singh, S., Bhogal, S., & Singh, R. (2014). Magnitude and determinants of indebtedness among farmers in Punjab. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 69(2), 242-256.



This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>) allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.